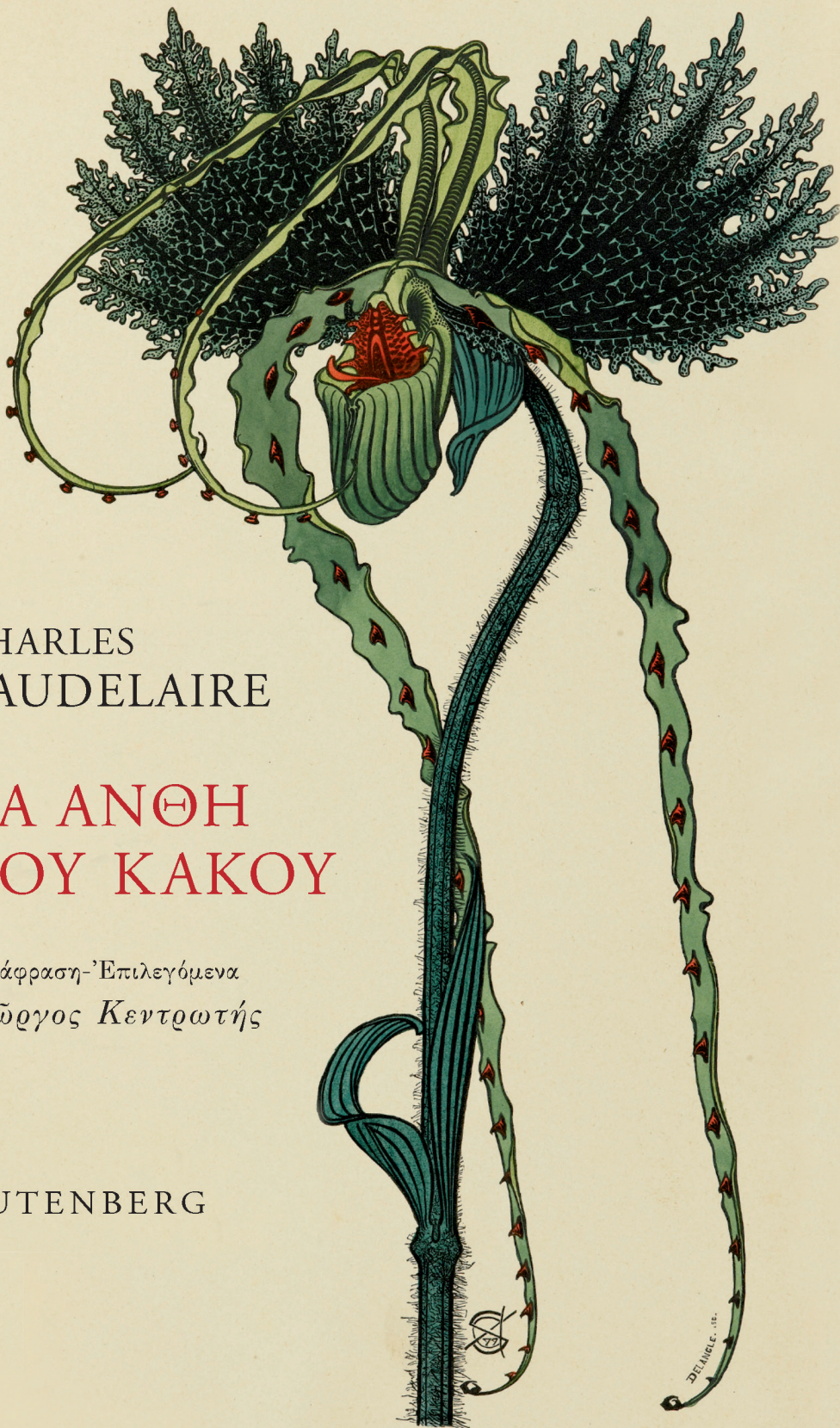

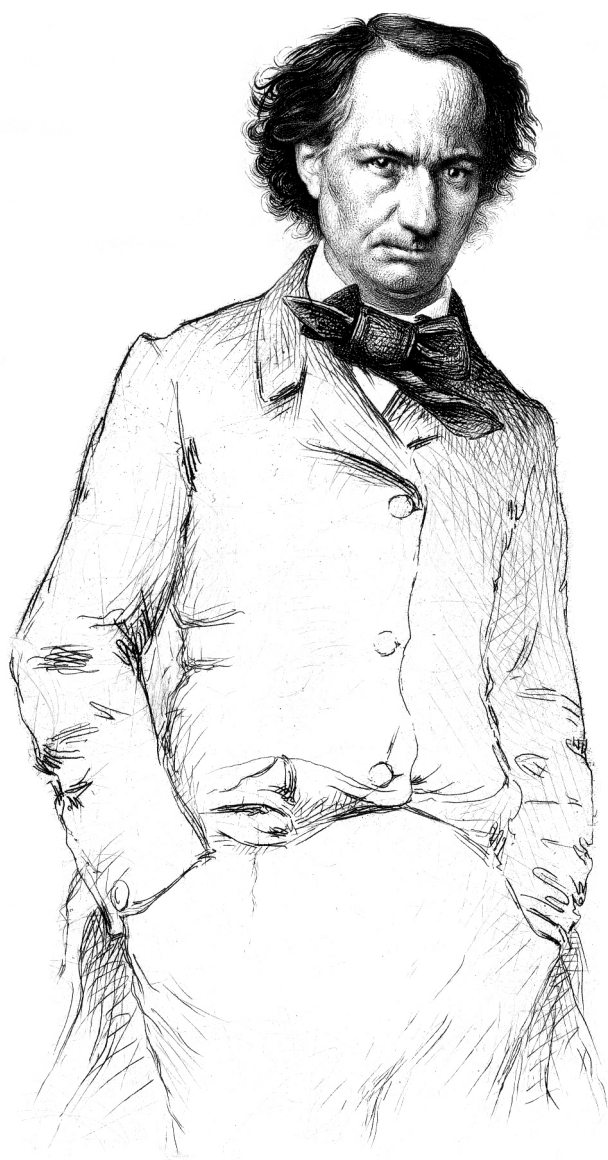
CHARLES
BAUDELAIRE

ΤΑ ΑΝΘΗ
ΤΟΥ ΚΑΚΟΥ

Μετάφραση-Επιλεγόμενα
Γιῶργος Κεντρωτής

GUTENBERG

CHARLES BAUDELAIRE

ΤΑ ΑΝΘΗ ΤΟΥ ΚΑΚΟΥ

Μετάφραση-Επιλεγόμενα
Γιῶργος Κεντρωτής

GUTENBERG
Ἀθήνα 2018

Τὰ Ἄνθη τοῦ Κακοῦ λάμπουν καὶ φωτίζουν σὰν ἀστέρια.

VICTOR HUGO

Ὁ κόσμος τοῦ Μπωντλαίρ εἶναι μιὰ παράδοξη ὑποδιαίρεση τοῦ χρόνου, ὅπου μόνον οἱ σπάνιες, ἀξιοσημείωτες ἡμέρες ἐμφανίζονται.

MARCEL PROUST

Ὁ Μπωντλαίρ εἶναι ὁ πρῶτος ὁραματιστής, ὁ βασιλεὺς ὅλων τῶν ποιητῶν, ἕνας θεός

ARTHUR RIMBAUD

Μπωντλαίρ: Ὁ ἄνθρωπος ποὺ αἰσθάνεται μέσα του ἓνα βάραθρο.

JEAN-PAUL SARTRE

Ἀγαπητὲ φίλε [Μπωντλαίρ]. Διάβασα πρώτη φορὰ μονορούφι τὰ *Ἄνθη τοῦ Κακοῦ*, καταβροχθίζοντάς τα, ὅπως ἡ μαγείρισσα τὰ ρομάντζα τοῦ σωροῦ, κι εἶναι τώρα ὀχτὼ μέρες ποὺ τὰ ξαναδιαβάζω στίχο στίχο, λέξη λέξη. Ναί, μοῦ ἀρέσουν πολύ. Καὶ μὲ μαγεύουν. Εἴστε σκληρὸς σὰν μάρμαρο καὶ διαπεραστικὸς σὰν τὴν ἐγγλέζικη ὁμίχλη.

GUSTAVE FLAUBERT

Πρῶτος ὁ Μπωντλαῖρ μίλησε γιὰ τὸ Παρίσι ὡς
καθημερινὸς κατάδικος τῆς γαλλικῆς πρωτεύ-
ουσας.

JULES LAFORGUE

καὶ τέρπομαι ὁπότεν ἐν ἁρμονικοῖς
στίχοις ὁ Βωδελαῖρος ἐρμηνεύει
ὅσα ἀποροῦσα ἢ ψυχὴ καὶ ἀσαφῶς
αἰσθάνετ' ἐν ἀγόνις συγκινήσεσιν

Κ.Π. ΚΑΒΑΦΗΣ

Ὁ Μπωντλαῖρ γνώριζε καλύτερα ἀπὸ κάθε ποιητὴ
τῆς ἐποχῆς του τὸ σημαντικότερο: τὸ πρόβλημα
τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ.

T. S. ELIOTT

Ἡ ἰδιαίτερη ὀμορφιὰ τῆς ἀρχῆς τόσων ποιημά-
των τοῦ Μπωντλαίρ: ἡ ἀνάδυση ἀπὸ τὴν ἄβυσσο.

WALTER BENJAMIN

Ὁ καλλιτεχνικὸς κόσμος τοῦ Μπωντλαῖρ συ-
νενώνει τὸν ἄνθρωπο, ποὺ δὲν ἀντιπροσωπεύει
σχεδὸν τίποτα καὶ δὲν ἀνήκει πουθενά, μὲ τὸν
ποιητὴ, ποὺ εἶναι τὰ πάντα, ποὺ εἶναι αἰώνιος,
χωρὶς ὅμως ν' ἀνήκει κι αὐτὸς κάπου.

GEORG LUKÁCS

Παρακινημένος ἀπὸ τὴν ψυχικὴ τοῦ κατάστασι
καὶ ἀπὸ τὰ δεδομένα ὁ Μπωντλαῖρ ἀναγκάσθη-
κε νὰ ἀντιταχθεῖ, ὀλοένα καὶ πιὸ ξεκάθαρα, στὸ
σύστημα ἢ στὴν ἀπουσία τοῦ συστήματος ποὺ
πῆρε τὸ ὄνομα «ρομαντισμός».

PAUL VALÉRY

‘Ο Μπωντλαῖρ εἰσήγαγε τὴν κατάθλιψη μιᾶς κα-
ταραμένης ποίησης, ποὺ δὲν ἔφερε πιά καμιὰ
εὐθύνη καὶ ποὺ ὑφίστατο ἀνυπεράσπιστη μιὰ
γοητεία ἀνίκανη νὰ ἱκανοποιήσῃ, μιὰ γοητεία
ποὺ κατέστρεφε.

GEORGES BATAILLE

‘Ο Μπωντλαῖρ συνένωσε τὸν τρόπο γραφῆς τοῦ
Ρακίνα μ’ ἐκεῖνον ἐνὸς δημοσιογράφου τῆς Δεύ-
τερης Αὐτοκρατορίας.

PAUL CLAUDEL

Αὐτὸς ὁ ποιητὴς ποὺ μερικοὶ προσπαθοῦν νὰ τὸν
παρουσιάσουν σὰν σατανικὴ φύση, ἐρωτευμένη
μὲ τὸ Κακό, εἶχε μέσα του, στὸν ὕψιστο βαθμό,
τὴν ἀγάπη γιὰ τὸ Καλὸ καὶ τὴν Ὁμορφιά.

THÉOPHILE GAUTIER

«Όμηρος τῆς νεότερης ποίησης», «θεὸς ὅλων τῶν ποιητῶν», καταραμένος, ὁ λόγος ποὺ ἡ γαλλικὴ ποίηση κατέκτησε τὸν κόσμος: χιλιάδες σελίδες ἔχουν γραφτεῖ γιὰ τὸν Μπωντλαῖρ καὶ τεράστιοι ποιητές, συγγραφεῖς, διανοούμενοι, ρὸκ στάρ «προσκυνοῦν» τὰ *Ἄνθη τοῦ Κακοῦ* του. Γιατί; Μάθετε τὰ πάντα γιὰ αὐτὸν καί, κυρίως, βυθιστεῖτε στὴ μαγεία τῶν στίχων του, τῶν βλάσφημων μεταφορῶν, τῶν σατανιστικῶν εἰκόνων, στὸν ἀπόκοσμο τῶν ναρκωτικῶν, σὲ «ἀνήθικους» ἔρωτες.

Ἕνα μικρὸ δεῖγμα:

IV. CORRESPONDANCES

La Nature est un temple où de vivants piliers
Laissent parfois sortir de confuses paroles ;
L'homme y passe à travers des forêts de symboles
Qui l'observent avec des regards familiers.

Comme de longs échos qui de loin se confondent
Dans une ténébreuse et profonde unité,
Vaste comme la nuit et comme la clarté,
Les parfums, les couleurs et les sons se répondent.

Il est des parfums frais comme des chairs d'enfants,
Doux comme les hautbois, verts comme les prairies,
— Et d'autres, corrompus, riches et triomphants,

Ayant l'expansion des choses infinies,
Comme l'ambre, le musc, le benjoin et l'encens,
Qui chantent les transports de l'esprit et des sens.

IV. ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΙΣ

Ναὸς μὲ κλίτη ζωντανὰ καὶ κίονες εἶναι ἡ Φύση
ποὺ ἀφήνουν νὰ ἔβγουν ἔξω ἀπόηχοι λόγων ἀμφιβόλων·
ἐκεῖ οἱ ἄνθρωποι διαβαίνουν ἀπ' τὰ δάση τῶν συμβόλων
καὶ τοὺς κοιτοῦν μὲ βλέμμα πού 'χει ἡ ἀποδοχὴ ἐκπονήσει.

Σὰν μακρινῶν ἀντίλαλων συγκεχυμένες πτήσεις
πρὸς ζοφερὸ καὶ ἀπόκρυφο προορισμὸ ὅλα εἶν' ἓνα·
ἀπέραντα σὰν νύχτα, μὰ καὶ σὰν αὐγή, ἐνωμένα
μὲ χρώματα καὶ ἀρώματα, ἀρθρώνουν συσχετίσεις.

Ἀρώματα τῆς δρόσου σὰν νηπίων σάρκα αὐτούσια,
σὰν πίπιζες γλυκά, σὰν πράσινους λειμῶνες μύρων·
μὰ καὶ ἄλλα: διεφθαρμένα, θριαμβευτικὰ καὶ πλούσια,

μὲ σφρίγος στ' ἄπειρα ἐκτινάσσονται χάη τῶν ἀπείρων·
ἢ σὰ λιβάни, σμύρνα ἢ μόσχο ἢ καὶ σὰν κεχριμπάρι
τοῦ νοῦ καὶ τῆς ψυχῆς ἐκστάσεις τραγουδοῦν μὲ χάρη.

X. L'ENNEMI

Ma jeunesse ne fut qu'un ténébreux orage,
Traversé çà et là par de brillants soleils;
Le tonnerre et la pluie ont fait un tel ravage,
Qu'il reste en mon jardin bien peu de fruits vermeils.

Voilà que j'ai touché l'automne des idées,
Et qu'il faut employer la pelle et les râteaux
Pour rassembler à neuf les terres inondées,
Où l'eau creuse des trous grands comme des tombeaux.

Et qui sait si les fleurs nouvelles que je rêve
Trouveront dans ce sol lavé comme une grève
Le mystique aliment qui ferait leur vigueur?

— Ô douleur! ô douleur! Le Temps mange la vie,
Et l'obscur Ennemi qui nous ronge le cœur
Du sang que nous perdons croît et se fortifie!

X. Ο ΕΧΘΡΟΣ

Μιά μαύρη καταιγίδα υπῆρξε ἡ νιότη μου· ἓνα βράδυ
διαρκές· καμιά φορά τὸ σκίζαν ἥλιοι λαμπεροί·
βροχές-βροντὲς τὴ χάλασαν, τὴν ἔκαμαν ρημάδι·
στὸν κῆπο μου ἔχουν λίγοι μείνει πιά ὥριμοι καρποί.

Καὶ νὰ ποὺ τὸ φθινόπωρο ἔχω τῶν ἰδεῶν ἀγγίζει·
καὶ νὰ δουλέψει φτυάρι πρέπει καὶ τσαπὶ γερά,
ἂν εἶν' τῆς γῆς τὸ χῶμα γόνιμο νὰ ξανασφίξει
κι οἱ τρύπες νὰ κλειστοῦν ποὺ ἀνοῖζαν (τάφους) τὰ νερά.

Τὰ νέα τ' ἄνθη ποὺ ὀνειρεύομαι ποιός ξέρει ἂν πάλι
στὸ χῶμα ἐτοῦτο, πού 'ν' σὰν θαλασσόδαρτο ἀκρογιάλι,
τὴ μυστικὴ θὰ βροῦνε τὴν τροφὴ νὰν τὰ ταΐζει

μὲ σφρίγος; 'Οιμέ! 'Ο Χρόνος τὴ ζωὴ μας τρώει, σακατεύει·
κι ὁ σκοτεινὸς 'Εχθρὸς, ποὺ τίς καρδιές μας ροκανίζει,
ἀπ' ὅσο χάνουμε αἷμα πίνει καὶ ρουφᾷ καὶ ἀντριεύει!

XVII. LA BEAUTÉ

Je suis belle, ô mortels ! comme un rêve de pierre,
Et mon sein, où chacun s'est meurtri tour à tour,
Est fait pour inspirer au poète un amour
Éternel et muet ainsi que la matière.

Je trône dans l'azur comme un sphinx incompris ;
J'unis un cœur de neige à la blancheur des cygnes ;
Je hais le mouvement qui déplace les lignes,
Et jamais je ne pleure et jamais je ne ris.

Les poètes, devant mes grandes attitudes,
Que j'ai l'air d'emprunter aux plus fiers monuments,
Consumeront leurs jours en d'austères études ;

Car j'ai, pour fasciner ces dociles amants,
De purs miroirs qui font toutes choses plus belles :
Mes yeux, mes larges yeux aux clartés éternelles !

XVII. Η ΟΜΟΡΦΙΑ

Ὠραία εἶμαι, ὦ θνητοί!, σὰν ὄνειρο πού 'ν' ἀπὸ πέτρα·
τὸ στῆθος μου, ὅπου ἀνεξαιρέτως ἔχετε πονέσει
καὶ πληγωθεῖ ὅλοι, ἐπλάστηκε στὸν Ποιητὴ νὰ ἐμπνεύσει
τὸν ἔρωτα, ποὺ ὡς αἰώνια καὶ ἄφωνα ὕλη τὸν ἐμέτρα.

Σὰ σφίγγα (ἀσύλληπτη ἀπὸ νοῦ) στὸν οὐρανὸ ἔχω θρόνο·
ἐνώνω χιόνινη καρδιὰ μὲ κύκνου ἀγνὴν ἀσπράδα.
Τὴν κίνηση μισῶ ποὺ τῶν γραμμῶν τὴ μέσα ἱκμάδα
χαλᾷ· δὲν κλαίω οὔτε γελῶ ποτέ, οὔτε ἀλλάζω τόνο.

Ὀλόσωμη μὲ βλέπουν οἱ ποιητὲς νὰ τοὺς ποζάρω
μὲ τὸ ὕφος ποὺ ἔχω δανειστεῖ ἀπ' τὰ πιὸ τρανὰ μνημεῖα,
καὶ τὴ ζωὴ τους δίνουν σὲ ἄξενες σπουδὲς καπάρω·

τῶν ἐραστῶν γιὰ νὰ γητεύω τὴ γλυκιὰ ἡρεμία,
καθρέφτες ἔχω ἀμάλαγους ποὺ ὅλα τὰ ὠραῖζουν:
τὰ μάτια μου, ποὺ τίς αἰώνιες διαύγειες διυλίζουν!

XXIII. LA CHEVELURE

Ô toison, moutonnant jusque sur l'encolure !
Ô boucles ! Ô parfum chargé de nonchaloir !
Extase ! Pour peupler ce soir l'alcôve obscure
Des souvenirs dormant dans cette chevelure,
Je la veux agiter dans l'air comme un mouchoir !

La langoureuse Asie et la brûlante Afrique,
Tout un monde lointain, absent, presque défunt,
Vit dans tes profondeurs, forêt aromatique !
Comme d'autres esprits voguent sur la musique,
Le mien, ô mon amour ! nage sur ton parfum.

J'irai là-bas où l'arbre et l'homme, pleins de sève,
Se pâment longuement sous l'ardeur des climats ;
Fortes tresses, soyez la houle qui m'enlève !
Tu contiens, mer d'ébène, un éblouissant rêve
De voiles, de rameurs, de flammes et de mâts :

Un port retentissant où mon âme peut boire
À grands flots le parfum, le son et la couleur,
Où les vaisseaux, glissant dans l'or et dans la moire,
Ouvrent leurs vastes bras pour embrasser la gloire
D'un ciel pur où frémit l'éternelle chaleur.

Je plongerai ma tête amoureuse d'ivresse
Dans ce noir océan où l'autre est enfermé ;
Et mon esprit subtil que le roulis caresse
Saura vous retrouver, ô féconde paresse,
Infinis bercements du loisir embaumé !

XXIII. Η ΚΟΜΗ

ὦ Κόμη, ὦ δέρας βοστρυχῶδες πού τοὺς ὤμους ντύνει!
ὦ Μποῦκλες! ὦ ἄρωμα πού σφύζει ἀπὸ νωχέλειας ὕλη!
ὦ, ἡ ἔκσταση! Ἄν εἶν' νὰ οἰκιστεῖ ἡ ἄραχλη ἀπόψε κλίνη
ἐνύπνιων ἀναμνήσεων, ἐτούτῃ ἡ κόμη ἄς μείνει
(πῶς τὸ ζητῶ!) νὰ σειέται στὸν ἀγέρα σὰ μαντήλι!

Ἡ λάγνα Ἀσία καὶ ἡ κεκαυμένη Ἀφρική ἐκεῖ κάτω:
ὅλα ἄλλος κόσμος, μακρινός· κι ἂν ξεψυχᾷ στὰ χάη,
ζεῖ ὥστόσο στὸ βαθύ σου δάσος, τὸ χυμοὺς γεμάτο!
Τὸ πνεῦμα ἂν οἱ ἄλλοι ὠθοῦν στὴ μουσική, ἐμένα, νά το,
στ' ἀρώματά σου, ἀγάπη μου, ποθεῖ νὰ κολυμπάει!

Ἐκεῖ θὰ πάω, ὅπου ὁ οἶστρος ἄνθρωπους καὶ δέντρα ἐνώνει
κι ἀργολιγοθυμοῦν ἀπὸ τοῦ κλίματος τὶς τρέλεις.
Βαριές πλεξοῦδες: τὸ ἀντιμάμαλο πού μὲ σηκώνει!
ὦ ἐβένινα νερά, ὄνειρο εἴσαστε πού μὲ θαμπώνει —
ὅλο πανιά, κουπιὰ, κατάρτια, φιάμολες, προπέλες:

στὸ πόρτο αὐτὸ τὸ βουερὸ ρουφᾶ ἄπληστα ἡ ψυχὴ μου
τ' ἀρώματα, τοὺς ἤχους καὶ τὰ χρώματα κυρίως
τῶν πλοίων, πού χρυσαφιοῦ καὶ μουαρὲ ὑπερπολυτίμου
ὀλκοὺς γεννοῦν, νά 'ν' μπράτσα ὀλάνοιχτα γιὰ τὸ φιλί μου
στὸν αἴθριον οὐρανὸ ὅπου αἰείζωο πῦρ φωτᾷ αἰωνίως.

Τὴν κεφαλὴ μου μὲ ἔρωτος μεθύσι θὰ βυθίσω
στὸν μαῦρο ἐτοῦτο ὠκεανὸ πού τὰ πελάγη πνίγει·
καὶ τὸ λεπτό μου πνεῦμα μὲς στὸ μπότζι θὰ 'βρει τὸ ἴσο
ξανὰ (ὦ ὀκνηρία γόνιμη!), κι ἐκεῖ θὰ ξαναρχίσω
τὴ χάρη νὰ λικνίζω πού σὲσχόλη καταλήγει!

XXIV. [JE T'ADORE À L'ÉGAL
DE LA VOÛTE NOCTURNE]

Je t'adore à l'égal de la voûte nocturne,
Ô vase de tristesse, ô grande taciturne,
Et t'aime d'autant plus, belle, que tu me fuis,
Et que tu me parais, ornement de mes nuits,
Plus ironiquement accumuler les lieues
Qui séparent mes bras des immensités bleues.

Je m'avance à l'attaque, et je grimpe aux assauts,
Comme après un cadavre un chœur de vermisseaux,
Et je chéris, ô bête implacable et cruelle!
Jusqu'à cette froideur par où tu m'es plus belle!

XXIV. [ΣΑΝ ΤΗΣ ΝΥΧΤΟΣ ΤΟΝ ΘΟΛΟ
ΣΕ ΛΑΤΡΕΥΩ ΠΟΥ 'Ν' ΑΙΘΑΛΗ]

Σάν τῆς νυχτός τὸν θόλο σὲ λατρεύω πού 'ν' αἰθάλη
μὲ ἀστέρια, ἐσέ, ὦ δοχεῖο λύπης καὶ ὦ ἄλλαλη μεγάλη·
καὶ σ' ἀγαπάω πιδὸ πολὺ, κι ἄς μοῦ 'χεις φύγει ἥδη,
γιατὶ, ώραία μου, φαντάζεις τῶν νυχτῶν μου νὰ 'σ' στολίδι·
καί, εἰρωνική, τοὺς τόπους κατακτᾷς ξανὰ καὶ πάλι
ἀπ' τὸ γλαυκὸ ἄπειρο ἴσαμε καὶ τῇ δικῇ μου ἀγκάλη.

Ὅρμῳ, ἐπιτίθεμαι γιὰ νὰ σ' ἀρπάξω ἐξ ἐφόδου
χορεία ὄντας σκουληκιῶν στὸ λείψανο θλιβῆς ἐξόδου·
καὶ σὲ ὑπεραγαπῶ, ὦ ἄσπλαχνο, ὦ ἀδυσώπητό μου κτῆνος!
Ὡς καὶ ὁ ψυχρὸς ρυθμὸς σου σὲ ὁμορφαίνει, ναί: καὶ ἐκεῖνος!

XXXIV. LE CHAT

Viens, mon beau chat, sur mon cœur amoureux;
Retiens les griffes de ta patte,
Et laisse-moi plonger dans tes beaux yeux,
Mêlés de métal et d'agate.

Lorsque mes doigts caressent à loisir
Ta tête et ton dos élastique,
Et que ma main s'enivre du plaisir
De palper ton corps électrique,

Je vois ma femme en esprit. Son regard,
Comme le tien, aimable bête,
Profond et froid, coupe et fend comme un dard,

Et, des pieds jusques à la tête,
Un air subtil, un dangereux parfum,
Nagent autour de son corps brun.

XXXIV. Η ΓΑΤΑ

Ἔλα, ὁμορφὴ μου γάτα! Στὴν καρδιά μου μπῆς δοσμένη·
τοῦ πέλματός σου μὴν πετᾷς τ' ἀγκρίφια· κάτι
ζητᾷ ἡ ματιά μου στὰ ὠραῖα σου μάτια βυθισμένη
ποῦ κράμα μέταλλου εἶναι καὶ εὐγενοῦς ἀχάτη.

Μιᾷς καὶ τὰ χάδια τῶν δαχτύλων μου θὰ μοῦ τὰ πάρει
ἡ κεφαλὴ σου καὶ ἡ ἐλαστικὴ σου ράχη
καὶ ἀφοῦ τὸ χέρι μου τὸ μεθυσμένο ἐδῶ τὴ χάρη
τὸ ἡλεκτρικὸ κορμί σου νὰ θωπεύει θά 'χει,

γυναίκα μου ἐγὼ σὲ λογιάζω μὲ τὸν νοῦ μου. Βλέμμα
σὰν σένανε ἔχει, κτῆνος λατρευτό, κι ἐκείνη·
καὶ μοῦ τρυπᾷ τὰ μύχια μου καὶ μοῦ παγώνει τὸ αἷμα

ἀπὸ τὴν κορυφὴ ὥς τὰ νύχια· καὶ διευθύνει
πανοῦργα κόλπα ἢ κινδυνώδη ἀρώματα μὲ τὸ ὄμμα
νὰ πλέχουν γύρω ἀπὸ τὸ μελαψό της σῶμα.

XLVII. HARMONIE DU SOIR

Voici venir les temps où vibrant sur sa tige
Chaque fleur s'évapore ainsi qu'un encensoir;
Les sons et les parfums tournent dans l'air du soir;
Valse mélancolique et langoureux vertige!

Chaque fleur s'évapore ainsi qu'un encensoir;
Le violon frémit comme un cœur qu'on afflige;
Valse mélancolique et langoureux vertige!
Le ciel est triste et beau comme un grand reposoir.

Le violon frémit comme un cœur qu'on afflige,
Un cœur tendre, qui hait le néant vaste et noir!
Le ciel est triste et beau comme un grand reposoir;
Le soleil s'est noyé dans son sang qui se fige.

Un cœur tendre, qui hait le néant vaste et noir,
Du passé lumineux recueille tout vestige!
Le soleil s'est noyé dans son sang qui se fige...
Ton souvenir en moi luit comme un ostensor!

XLVII. ΕΣΠΕΡΙΝΗ ΑΡΜΟΝΙΑ

Ἴδου ἔρχεται καιρὸς παλλόμενος ποῦ ξεθυμαίνει —
κάθε ἄνθος πάνω στὸ κοτσάνι του εἶναι θυμιατήρι·
τὰ μύρα καὶ οἱ ἤχοι πᾶνε στὸν ἀγέρα ποῦ ἔχει γείρει·
βάλς μελαγχολικὸ καὶ σκοτοδίνη λιγωμένη!

Κάθε ἄνθος πάνω στὸ κοτσάνι του εἶναι θυμιατήρι·
δονεῖται τὸ βιολὶ σὰν τὴν ψυχὴ τὴν πονεμένη.
Βάλς μελαγχολικὸ καὶ σκοτοδίνη λιγωμένη!
Θλιμμένο κι ὁμορφο ἔγιν' ὁ οὐρανὸς θυσιαστήρι.

Δονεῖται τὸ βιολὶ σὰν τὴν ψυχὴ τὴν πονεμένη.
Καρδιὰ παντρύφερη τὸ τίποτα τὸ μαῦρο οἰκτείρει.
Θλιμμένο κι ὁμορφο ἔγιν' ὁ οὐρανὸς θυσιαστήρι.
Στὸ αἷμα του ὁ ἥλιος ἔπνιξε τὴν ὕλη τὴν πηγμένη.

Καρδιὰ παντρύφερη τὸ τίποτα τὸ μαῦρο οἰκτείρει.
Ἀπ' τὸ λαμπρὸ τὸ παρελθὸν ὁ ἔρειπιώνας μένει.
Στὸ αἷμα του ὁ ἥλιος ἔπνιξε τὴν ὕλη τὴν πηγμένη.
Κι ἡ θύμησή σου ἐντός μου εἶν' ἄχραντο δισκοποτήρι!

XLIX. LE POISON

Le vin sait revêtir le plus sordide bouge
D'un luxe miraculeux,
Et fait surgir plus d'un portique fabuleux
Dans l'or de sa vapeur rouge,
Comme un soleil couchant dans un ciel nébuleux.

L'opium agrandit ce qui n'a pas de bornes,
Allonge l'illimité,
Approfondit le temps, creuse la volupté,
Et de plaisirs noirs et mornes
Remplit l'âme au delà de sa capacité.

Tout cela ne vaut pas le poison qui découle
De tes yeux, de tes yeux verts,
Lacs où mon âme tremble et se voit à l'envers...
Mes songes viennent en foule
Pour se désaltérer à ces gouffres amers.

Tout cela ne vaut pas le terrible prodige
De ta salive qui mord,
Qui plonge dans l'oubli mon âme sans remords,
Et charriant le vertige,
La roule défaillante aux rives de la mort !

XLIX. ΤΟ ΔΗΛΗΤΗΡΙΟ

Νὰ ντύνει ξέρει τὸ κρασί τὸ πιὸ ἄθλιο καπηλειὸ
μὲ φόρεμα ποὺ σὲ μαγεύει·
καὶ τὸ προβάλλει στὶς κιονοσειρές (τῶν μύθων σκεύη)
στὸν χρυσοκόκκινό του ἄτμο
σὰν ἥλιο ποὺ σὲ νεφελώδη οὐράνια βασιλεύει.

Ναί, τοῦ ὅπιου ἡ χρήση μᾶς διευρύνει ὁλοῦθε τὸ ἀχανές·
τραβάει τὸ ἄπειρο, μακραίνει·
τὸν χρόνο σκάβει ἐπιμελῶς, τὶς ἡδονές βαθαίνει
καὶ μὲ κατὰμαυρες χαρὲς
πέρ' ἀπ' τὰ ὅρια τὶς ψυχὲς ν' ἀντέχουν κατασταίνει.

Μὰ μιὰ δὲν πιάνουν τοῦτα ἐμπρὸς στὸ δηλητήριο, ἐμπρὸς
στὰ πράσινά σου μάτια πού 'ναι
δυὸ λίμνες, καὶ τρεμοκοιτιέται μου ἡ ψυχὴ, σὰν 'ρθοῦνε
λεφούσι τὰ ὄνειρά μου, ἐσμός,
στὴν ἄβυσσό τους μέσα τὴν πικρὴ νὰ ποτιστοῦνε.

Ναί, μιὰ δὲν πιάνουν τοῦτα ἐμπρὸς στὸ θαῦμα τοῦ μισροῦ
τοῦ σάλιου σου ποὺ μὲ δαγκώνει
καὶ τὴν ψυχὴ μου μὲ τὴ λήθη ἀτύπτως μοῦ σκοτώνει
στοῦ ἱλίγγου ἐντὸς τὸν ἄγριο ροῦ,
καὶ ἡμιθανὴ στὸ χεῖλος τοῦ θανάτου τὴν ξαπλώνει!

LIII. L'INVITATION AU VOYAGE

Mon enfant, ma sœur,
Songe à la douceur
D'aller là-bas vivre ensemble !
Aimer à loisir,
Aimer et mourir
Au pays qui te ressemble !
Les soleils mouillés
De ces ciels brouillés
Pour mon esprit ont les charmes
Si mystérieux
De tes traîtres yeux,
Brillant à travers leurs larmes.

Là, tout n'est qu'ordre et beauté,
Luxe, calme et volupté.

Des meubles luisants,
Polis par les ans,
Décoreraient notre chambre ;
Les plus rares fleurs
Mêlant leurs odeurs
Aux vagues senteurs de l'ambre,
Les riches plafonds,
Les miroirs profonds,
La splendeur orientale,
Tout y parlerait
À l'âme en secret
Sa douce langue natale.

LIH. ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΣΕ ΤΑΞΙΔΙ

Καλή μου ἐσύ, ἀδελφή μου, γέψου
χαρά! Τὴν ἡδονὴν ὀνειρέψου
πὼς πᾶμε κάτω ἐκεῖ μαζί, ὅπου νοῦς δὲν βάζει,
νὰ ζήσουμε μὲς στὴ ραστώνη,
καὶ στῆς ἀγάπης τὸ σεντόνι
νὰ σβήσουμε — στὴ χώρα ἐκείνη ποῦ σοῦ μοιάζει!
Ἄν καὶ οἱ ἥλιοι ὅλοι μουλιασμένοι
καὶ οἱ οὐρανοὶ συννεφιασμένοι,
στὸν νοῦ μου ὥστόσο μ' ἐναρμόνια χάρη θὰ ἔμπουν
σὰν μιὰ μυστηριώδους πρόκα:
τὰ μάτια σου τὰ δολοπλόκα
θὲ νὰ 'ν', ποῦ μὲς στὰ δάκρυα ποῦ κλαῖς, θὰ λάμπουν.

Κι ἐκεῖ τὰ πάντα κάλλος θὰ 'ναι καὶ χλιδὴ·
γαλήνη καὶ εὐταξία καὶ ἄβυσθη ἡδονή.

Γυαλιστερὰ ἔπιπλα καὶ φίνα
καὶ μὲ τοῦ χρόνου τὴν πατίνα
τὴν κάμαρά μας μεγαλόπρεπα ἐστολίζαν·
τὰ πιὸ ἄβρετα λουλούδια μὲς στοὺς
ἄγρους, μὲ τίς μοσκοβολιές τους
ἀνάκατες, τὸ κεχριμπάρι ἀρωματίζαν.
Τὰ χρυσοποίκιλτα ταβάνια·
στὰ κάτοπτρα βαθιὰ καὶ σπάνια
ἡ λάμψη τῆς Ἀνατολῆς μέ —ὦ!— φῶτα τόσα·
τὰ πάντα ἐν ὁμονοίᾳ ζοῦσαν
καὶ στὴν ψυχὴ γλυκομιλοῦσαν
μὲ λέξεις μυστικὲς τῇ μητρικῇ τους γλώσσᾳ.

LXV. TRISTESSES DE LA LUNE

Ce soir, la lune rêve avec plus de paresse ;
Ainsi qu'une beauté, sur de nombreux coussins,
Qui d'une main distraite et légère caresse
Avant de s'endormir le contour de ses seins,

Sur le dos satiné des molles avalanches,
Mourante, elle se livre aux longues pâmoisons,
Et promène ses yeux sur les visions blanches
Qui montent dans l'azur comme des floraisons.

Quand parfois sur ce globe, en sa langueur oisive,
Elle laisse filer une larme furtive,
Un poète pieux, ennemi du sommeil,

Dans le creux de sa main prend cette larme pâle,
Aux reflets irisés comme un fragment d'opale,
Et la met dans son cœur loin des yeux du soleil.

LXV. ΘΑΙΨΗ ΤΗΣ ΣΕΛΗΝΗΣ

Νωθρότερα κι ἀπὸ νωθρὰ ἡ σελήνη ἀνθεῖ στὴ ρέμβη
ἀπόψε· εἶν' καλλονὴ σὲ κλίνη τρυφηλῇ, καὶ φίλῃ
τῶν ἡδονῶν, καὶ χέρι ἀμέριμνο λὲς θὰ παρέμβει,
τοῦ στήθους της, πρὶν κοιμηθεῖ, νὰ ψάψει τὴν καμπύλῃ.

Σὲ σατινένιο ἀνάκλιντρο, σὲ πουπουλένια νέφη,
θὰ πέσει· καὶ θὰ σβήσῃ ἀπ' τὴ λιγοθυμιά, σὰν σκύψει
νὰ δεῖ, καθὼς τὸ βλέμμα της σὲ φάσματα θὰ γνέφει
λευκά, ποὺ ἀνθώντας θὰ πετοῦν στὰ βαθυκύανα ὕψη.

Καὶ μὲς στὴν ἄπραγὴ της χάνωσιν ἃ ν' στὴ γῆς ἀφήσει
ποτὲ χρυσὸ τὸ κλάμα της λαθραῖα νὰ κυλήσει,
καλὸς ὁ ποιητής, ἐχθρὸς τοῦ ὕπνου, τὰ καράτια

ἀπὸ τ' ὠχρὸ της δάκρυ στὴν καρδιά του θὲ νὰ βάλῃ
σὰν νὰ 'ναι ἀνταύγειες ἰριδίζουσες, ἀτόφιο ὁπάλι,
ποὺ ἐπιθυμεῖ ἀπὸ τοῦ ἥλιου νὰ τὶς σώσει τ' ἄγρια μάτια.

LXIX. LA MUSIQUE

La musique souvent me prend comme une mer !
Vers ma pâle étoile,
Sous un plafond de brume ou dans un vaste éther,
Je mets à la voile ;

La poitrine en avant et les poumons gonflés
Comme de la toile,
J'escalade le dos des flots amoncelés
Que la nuit me voile ;

Je sens vibrer en moi toutes les passions
D'un vaisseau qui souffre ;
Le bon vent, la tempête et ses convulsions

Sur l'immense gouffre
Me bercent. D'autres fois, calme plat, grand miroir
De mon désespoir !

LXIX. Η ΜΟΥΣΙΚΗ

Ἡ μουσικὴ συχνὰ σὰ θάλασσα μὲ παίρνει πέρα!
Πρὸς τὸ κατάχλομό μου ἀστέρι
σὲ οὐράνια καταχνιᾶς ἢ καὶ στὸν τρίσβαθον αἰθέρα
σαλπάρω, ὧς τ' ἄστρινα τὰ μέρη.

Μὲ στῆθος πρόσω πάντα καὶ πνευμόνια φουσκωμένα
σὰν τὰ πανιὰ τοῦ καραβιοῦ μου
στὰ κύματα σκαλώνω ποὺ χτυπᾶνε μανιασμένα
στὶς σκοτεινιὲς τοῦ ταξιδιοῦ μου.

Τὰ πάθη νιώθω μέσα μου ὅλα ἀντάμα νὰ δονοῦνται
σὰν πλοῖο ποὺ χτυπᾷ σὲ ὑφάλους.
Ἀγέρια πρίμα ἢ θύελλες συσπῶνται καὶ κινοῦνται

μὲς στῶν βαράθρων τοὺς δαιδάλους
καὶ μὲ λικνίζουν. Μὰ καὶ ἡ κάλμα σὰν καθρέφτης δείχνει
π ο ὦ ἡ ἀπελπισία μου ἄφησε ἔχνη!

LXXVI. SPLEEN (2)

J'ai plus de souvenirs que si j'avais mille ans.

Un gros meuble à tiroirs encombré de bilans,
De vers, de billets doux, de procès, de romances,
Avec de lourds cheveux roulés dans des quittances,
Cache moins de secrets que mon triste cerveau.
C'est une pyramide, un immense caveau,
Qui contient plus de morts que la fosse commune.
— Je suis un cimetière abhorré de la lune,
Où comme des remords se traînent de longs vers
Qui s'acharnent toujours sur mes morts les plus chers.
Je suis un vieux boudoir plein de roses fanées,
Où gît tout un fouillis de modes surannées,
Où les pastels plaintifs et les pâles Boucher,
Seuls, respirent l'odeur d'un flacon débouché.

Rien n'égale en longueur les boiteuses journées,
Quand sous les lourds flocons des neigeuses années
L'ennui, fruit de la morne incuriosité,
Prend les proportions de l'immortalité.
— Désormais tu n'es plus, ô matière vivante !
Qu'un granit entouré d'une vague épouvante,
Assoupi dans le fond d'un Saharah brumeux ;
Un vieux sphinx ignoré du monde insoucieux,
Oublié sur la carte, et dont l'humeur farouche
Ne chante qu'aux rayons du soleil qui se couche.

Πιὸ πολλὰς πιὰ ἔχω θύμησες κι ἀπὸ αἰῶνες δέκα ἂν εἶχα ζήσει.

Μεγάλου ἐπίπλου τὸ συρτάρι, ὅπου μέσα θά 'χα κλείσει
δικόγραφα, ἰσολογισμούς, ρομάντζα, ραβασάκια, ρίμες
καὶ μποῦκλες τυλιγμένες σὲ ἀποδείξεις μὲ βαριές τὶς μνηῆμες,
πιὸ λίγα θά 'κρυβε ἀπ' ὅσα ὁ θλιβὸς μου ὁ νοῦς ἐμὲ χωράει.
Σὰν τάφος θολωτός, σὰν πυραμίδα μοιάζει, ποὺ φυλάει
ἐντὸς τῆς πιὸ πολλοὺς νεκροὺς κι ἀπ' ὅ,τι μιὰ ἐκατόμβη κλείνει.

- Νεκροταφεῖο εἴμ' ἐγώ, ποὺ τὸ σιχαίνεται κι αὐτὴ ἡ σελήνη·
σὰν τύψεις σέρνονται μακριὰ σκουλήκια ἐκεῖ, καὶ μετὰ μένους
(: μὲ ὀργὴ καὶ μὲ μανία) τρῶν τοὺς προσφιλεῖς μου πεθαμένους.
Παλιὸ εἶμαι μπουντουάρ γεμάτο ρόδα ἀνάρια μαραμένα:
καὶ μέσα μου, σὰν σκουπιδῶνας, θάβω πολυκαιρισμένα
ἐνδύματα ποὺ φόραγαν παστὲλ μαντάμες ὅλο νάζι
καὶ ἀπόγευση ὥχρας ποὺ ξεθυμασμένο φιαλίδιο βγάζει.

Καὶ πιὸ μακρὸ ἀπὸ κεῖνες τὶς σακάτικες τὶς μέρες ἄλλο
δὲν θά 'βρεις, μιᾶς καὶ τὸ βαρὺ τὸ χιόνι τῶν ἐτῶν ρεγάλο
τὴν πλήξη σοῦ 'χει κάνει: τὸν καρπὸ μουντῆς ἀδιαφορίας
πού, σὰν γουρμάσει, ξεπερνάει τὸ μέτρο τῆς ἀθανασίας.

- Καὶ τώρα πλέον στοὺς βιοτικὺς δὲν ὑπακούει νόμους·
γρανίτης ἔχει γίνει, ἀπὸ φριχτοὺς τριγυρισμένους τρόμους,
ποὺ ληθαργοκοιμᾶται σὲ Σαχάρας ὀμιχλώδη βάθῃ.
Πανάρχαια Σφίγγα εἶναι· ὅμως ὁ ἄπραγος δὲν ἔχει κόσμος μάθει
πὼς ἦδη ἀπὸ τὸν χάρτη ἐσβήστηκε καὶ πὼς μὲ σκυθρωπὸ ὄμμα
τοῦ ἡλίου τὶς ἀχτίδες τραγουδᾷ ποὺ πᾶν νὰ μποῦν στὸ χῶμα.

LXXXVIII. À UNE MENDIANTE ROUSSE

Blanche fille aux cheveux roux,
Dont la robe par ses trous
Laisse voir la pauvreté
Et la beauté,

Pour moi, poëte chétif,
Ton jeune corps maladif,
Plein de taches de rousseur,
À sa douceur.

Tu portes plus galamment
Qu'une reine de roman
Ses cothurnes de velours
Tes sabots lourds.

Au lieu d'un haillon trop court,
Qu'un superbe habit de cour
Traîne à plis bruyants et longs
Sur tes talons ;

En place de bas troués,
Que pour les yeux des roués
Sur ta jambe un poignard d'or
Reluise encor ;

Que des noeuds mal attachés
Dévoilent pour nos péchés
Tes deux beaux seins, radieux
Comme des yeux ;

LXXXVIII. ΣΕ ΜΙΑ ΠΥΡΡΟΞΑΝΘΗ ΖΗΤΙΑΝΑ

Κορίτσι μου ἄσπρο, μὲ πυρρόξανθη τὴν κόμη,
ἀνοίγονται ἀπ' τοῦ ρούχου σου τὶς τρύπες δρόμοι
ποὺ βγάζουν ὅπου τῆς ἀνέχειας σου βοᾷ ὁ σάλος,
μὰ καὶ τὸ ὑπέροχό σου κάλλος,

γιά μέ, τὸν δευτεροκλασάτο ποιητὴ σου,
τὸ τόσο νέο κι ἀρρωστιάτικο κορμί σου,
κι ἂν τό 'χουνε φακίδες πιτσιλίσει, ἐν τέλει
γλυκύτερο εἶναι κι ἀπ' τὸ μέλι.

Κοιμψεύσαι τὴ χάρη τῶν ὑποδημάτων
καλύτερα ἀπὸ δόνες μυθιστορημάτων,
καὶ κόθορνοι βελούδινοι (ποιός τὴ χαρά σου!)
τὰ ξύλινα εἶν' τὰ τσόκαρά σου!

Ἄχ, τὸ φτωχό σου ξέχνα κουρελάκι! Κοίτα
νὰ βάλεις ἄνετη βασιλικιὰν ἐσθήτα
νὰ πέφτει γλιστρητὴ μὲ θρόους καὶ ψιθύρους
πρὸς τοὺς ταρσοὺς σου τοὺς εὐσφύρους!

Καὶ ξέχνα, ὁμοίως, καὶ τὶς τρύπιες σου τὶς κάλτσες!
Καὶ ἀγνόησε τῶν ἔκλυτων τὶς σαχλοσάλτσες!
Γι' αὐτὸ ἄσε ἀπ' τῆς ζαρτιέρας σου τὸ παραπέτο
νὰ φύγει ἓνα χρυσὸ στιλέτο!

Καὶ τοῦ στηθόδεσμού σου τὰ κακοδεμένα
κορδόνια λύσε! Λύσ' τα! Κάνε το γιὰ μένα,
νὰ δῶ τὰ δυό σου στῆθη: μέγαρα, παλάτια
ποὺ λάμπουνε σὰν νὰ 'ναι μάτια!

XCHL. À UNE PASSANTE

La rue assourdissante autour de moi hurlait.
Longue, mince, en grand deuil, douleur majestueuse,
Une femme passa, d'une main fastueuse
Soulevant, balançant le feston et l'ourlet ;

Agile et noble, avec sa jambe de statue.
Moi, je buvais, crispé comme un extravagant,
Dans son œil, ciel livide où germe l'ouragan,
La douceur qui fascine et le plaisir qui tue.

Un éclair... puis la nuit ! — Fugitive beauté
Dont le regard m'a fait soudainement renaître,
Ne te verrai-je plus que dans l'éternité ?

Ailleurs, bien loin d'ici ! trop tard ! *jamais* peut-être !
Car j'ignore où tu fuis, tu ne sais où je vais,
Ô toi que j'eusse aimée, ô toi qui le savais !

ΧCIII. ΣΕ ΚΑΠΟΙΑ ΠΟΥ ΠΕΡΑΣΕ

Τοῦ δρόμου ἡ τύρβη ὠρυόταν — νὰ σοῦ παίρνει τὸ κεφάλι.
Ψῆλὴ καὶ λυγερή, στὰ μαῦρα (: πένθος μέγα) ἐκεῖ ἀπὸ μπρὸς μου
γυναικίκα ἐπέρασε μὲ στὸλ στομφῶδες δείχνοντας τοῦ κόσμου
νὰ δεῖ τῆς φούστας της τὶς πιέτες καὶ τοῦ κάλλους τῇ σπατάλῃ.

Τί σβέλτη! Τί εὐγενής! Οἱ γάμπες της νεροσυρμὲς μαρμάρου!
Κι ἐγὼ σὲ κάποιον ἔμοιαζα πὺν μὲς στὴ ζάλη παραδέρνει
καὶ ἀπὸ τὰ μάτια της (: θολὸ οὐρανὸ πὺν καταιγίδες σπέρνει)
ρουφοῦσα γλύκος σαγηνευτικὸ καὶ ἀπόλαυσε τοῦ χάρου.

Πρῶτα ἄστραψε... μετὰ ἦρθε ἡ νύχτα! ὦ κάλλος πτητικό, πὺν τόσο
μεμιᾶς τὸ βλέμμα σου νὰ ξαναγεννηθῶ ἔχει καταφέρει,
μόνο ἄραγε στὴν αἰωνιότητα θὰ σὲ ξανανταμῶσω;

Ἦ ἄλλοῦ; Πολὺ μακριὰ ἀπὸ ὅδῳ; Σὲ μέλλον ποιό; Ποτέ; Ποιὸς ξέρει!
Δὲν ξέρω ἀπὸ ποῦ ἦρθες· ἀγνοεῖς ποῦ πάω. Οὐδεμία γνώση...
Μὰ ἐσένα, ὦ, θὰ σὲ ἀγάπαγα· κι ἐσύ, ὦ, κι ἐσὺ θὰν τό ἔχεις νιώσει!

CXVI. UN VOYAGE À CYTHÈRE

Mon cœur, comme un oiseau, voltigeait tout joyeux
Et planait librement à l'entour des cordages ;
Le navire roulait sous un ciel sans nuages,
Comme un ange enivré d'un soleil radieux.

Quelle est cette île triste et noire ? — C'est Cythère,
Nous dit-on, un pays fameux dans les chansons,
Eldorado banal de tous les vieux garçons.
Regardez, après tout, c'est une pauvre terre.

— Île des doux secrets et des fêtes du cœur !
De l'antique Vénus le superbe fantôme
Au-dessus de tes mers plane comme un arôme,
Et charge les esprits d'amour et de langueur.

Belle île aux myrtes verts, pleine de fleurs écloses,
Vénérée à jamais par toute nation,
Où les soupirs des cœurs en adoration
Roulent comme l'encens sur un jardin de roses

Ou le roucoulement éternel d'un ramier !
— Cythère n'était plus qu'un terrain des plus maigres,
Un désert rocailleux troublé par des cris aigres.
J'entrevois pourtant un objet singulier !

Ce n'était pas un temple aux ombres bocagères,
Où la jeune prêtresse, amoureuse des fleurs,
Allait, le corps brûlé de secrètes chaleurs,
Entre-bâillant sa robe aux brises passagères ;

CXVI. ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΑ ΚΥΘΗΡΑ

Πασίχαρη ἡ καρδιά μου σὰν πουλὶ φτερούγιζε, πετοῦσε,
κι ἐλεύθερη στὰ ξάρτια ἀνάμεσα πλανάριζε, αἰωρεῖτο·
τὸ πλοῖο ἐκύλαε κάτω ἀπ' τὰ παναίθρια οὐράνια, καὶ ἐκινεῖτο
σὰν ἄγγελος ποὺ μὲ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου τὸ χρυσὸ μεθοῦσε.

Ποιὸ νά 'ν' ἐκεῖνο τὸ θλιβὸ νησὶ τὸ μαῦρο; — Τὸ Τσιρίγο...
τὰ Κύθηρα, μᾶς εἶπαν· γῆ μὲ φήμη, γῆ τραγουδισμένη.
Ἄλλο Ἐλδοράδο πιὸ μπανάλ γιὰ τοὺς νεάζοντες δὲν μένει.
Μὰ, ἂν δεῖτε, ἡ γῆς αὐτὴ εἶναι πάμπτωχη· τὸ χῶμα, πού 'χει, λίγο.

— Νησὶ ἐσύ, ὦ, τῶν τερπνῶν γιορτῶν καὶ τῆς καρδιάς, ἰσκιώνει
τῶν μυστικῶν ἡ ἀρχαία θεὰ Ἀφροδίτη ἐδῶ τὸ ὑπέροχό της φάσμα·
στὶς θάλασσες σὰν ἄρωμα ἀρμενίζει, σὰν αἰθέριο πλάσμα,
καὶ μ' ἔρωτα καὶ λάγνος ἄφταστο τοὺς στοχασμοὺς φορτώνει.

Νησὶ τῆς πράσινης μυρτιᾶς μὲ μύρια τ' ἄνθη μυρωμένα,
ὠραῖο καὶ ἀπ' ὅλα τὰ ἔθνη σεβαστό, ἔκπαλαι δὲ καὶ ἐπ' ἐσχάτων,
οἱ ψίθυροι, οἱ ἀναστεναγμοί, ἀπ' τὰ στόματα ἕως τῶν ἐγκάτων
τὰ βάθη, θυμιάματος εἶναι κῆποι μὲ ρόδα ἀνοιγμένα

ἢ καὶ σὰν τὸ ρουκουλητὸ τῆς φάσσας, βογγερό, ἐναγώνιο!
— Τὰ Κύθηρα δὲν ἦσαν τίποτα: ἦσαν κάτι χέρσα ἐδάφη·
βραχώδης ἐρημιά. Κρωγμοὶ στριγγοὶ σὲ κόβαν σὰν ξυράφι.
Μὰ ἐγὼ σὰν νὰ 'βλεπα ἓνα πράγμα ἀλλόκοτο, μοναδικό, αἰώνιο.

Ναός, ναί, δὲν ἦταν στὸν ἰσκιότοπο κάποιου ἄλλους· ναί, δὲν ἦταν,
ὅχι, ὅπου ἡ νεαρὰ ἰέρεια, ἡ φιλανθής, μὲ τ' ἄνθη ἐρωτευμένη,
θὰ πῆγαινε κρυφά, μὲ σῶμα φλογισμένο, ξαναμμένη,
στὶς αὔρες ν' ἀφεθεῖ τὶς πλάνες μὲ μισάνοιχτην ἐσθήτα.

Mais voilà qu'en rasant la côte d'assez près
Pour troubler les oiseaux avec nos voiles blanches,
Nous vîmes que c'était un gibet à trois branches,
Du ciel se détachant en noir, comme un cyprès.

De féroces oiseaux perchés sur leur pâture
Détruisaient avec rage un pendu déjà mûr,
Chacun plantant, comme un outil, son bec impur
Dans tous les coins saignants de cette pourriture;

Les yeux étaient deux trous, et du ventre effondré
Les intestins pesants lui coulaient sur les cuisses,
Et ses bourreaux, gorgés de hideuses délices,
L'avaient à coups de bec absolument châtré.

Sous les pieds, un troupeau de jaloux quadrupèdes,
Le museau relevé, tournoyait et rôdait;
Une plus grande bête au milieu s'agitait
Comme un exécuter entouré de ses aides.

Habitant de Cythère, enfant d'un ciel si beau,
Silencieusement tu souffrais ces insultes
En expiation de tes infâmes cultes
Et des péchés qui t'ont interdit le tombeau.

Ridicule pendu, tes douleurs sont les miennes!
Je sentis, à l'aspect de tes membres flottants,
Comme un vomissement, remonter vers mes dents
Le long fleuve de fiel des douleurs anciennes;

Devant toi, pauvre diable au souvenir si cher,
J'ai senti tous les becs et toutes les mâchoires
Des corbeaux lancinants et des panthères noires
Qui jadis aimaient tant à triturer ma chair.

Μὰ νά! τὴν νῆσο παραπλέοντας, σὰν νά 'χαμε κολλήσει
φαίνονταν στὸ γιालό· τρομάζαν τὰ πουλιὰ μὲ τὰ πανιά μας
τὰ ὀλόλευκα· καὶ μιὰν ἀγχόνη ἀπ' τὰ κλαδιὰ εἶδαμε μπροστά μας
νὰ κρέμεται καὶ νά 'ναι ὀλόμαυρη σὰν νά 'ταν κυπαρίσσι.

Ἄρπαχτικὰ ὄρνια στὸ ταῖνι τους, στοῦ δέντρου τους τὰ φύλλα,
μὲ λύσσα ξέσκιζαν τ' ἀπομεινάρια κάποιου κρεμασμένου —
μαχαίρι τὰ χτυπήματα τοῦ ράμφους τους τοῦ σιχαμένου
αἷμα ἔκαναν νὰ βγεῖ ἀπ' τοῦ κουφαριοῦ τὴ σκέλεθρη σαπίλα.

Τὰ μάτια του δυὸ μαῦρες τρύπες· ἡ κοιλιὰ σκαμμένη, κι εἶχε χύσει
τὸ βάρος ὅλο ἀπ' τ' ἄντερά του πάνω στ' ἀδρανῆ μεριά του·
κι οἱ φτερωτοὶ του οἱ δῆμιοι, σὰν βδελύγματα, ἀπ' τὴ μπρὸς μεριά του
μὲ τῶν ραμφῶν τους τὶς μυτιές τὸν εἶχαν κιόλας εὐνουχίσει.

Κάτω ἀπ' τὰ πόδια του μι' ἀγέλη ἀπὸ τετράποδους δραγάτες
μ' ἀνορθωμένα τὰ μουσούδια ἐκεῖ γυρόφερνε, ἀρουλιόταν·
κι ἀνάμεσά τους ἓνα κτῆνος μεγαλύτερο κουνιόταν
σὰ μπόγιας, μὲ λεφούσι ἀπὸ ἀγιουτάντες κι ἀπὸ παραστάτες.

Κυθήριε... Τσιριγώτη... γιέ ἱλαροῦ οὐρανοῦ, πῶς σὲ σκυλεύουν!
'Αμίλητος ὑπόμεινες τὶς προσβολές, τὶς ταπεινώσεις,
γιὰ τὶς λατρεῖες σου τὶς ἄτιμες λογαριασμὸ νὰ δώσεις
καὶ γι' ἁμαρτίες, ποὺ τὸν ἐνταφιασμὸ σου ἀπαγορεύουν.

Τὰ πάθη σου, γελοῖε κρεμασμένε, ἄχ, εἶναι καὶ δικά μου!
Αἰστάνθηκα, παρατηρώντας τὰ αἰωρούμενά σου μέλη,
ἓνας νὰ μοῦ ἀνεβαίνει ἔμετος στὸ στόμα καὶ νὰ θέλει
νὰ βγεῖ ἔξω σὰν ποτάμι μ' ὅλα τὰ παλιὰ τὰ βάσανά μου·

σ' ἐσέ τὴν ὄψη, φουκαρά, ποὺ ὠραῖο πράγμα μοῦ θυμίζει,
ἄχ, ἔνωσα νὰ μπήγονται τὰ ράμφη ὅλα, ἔνωσα τὶς γνάθους
τῶν αἰμοβόρων αἰλουρων καὶ τῶν κοράκων μετὰ πάθους
νὰ μοῦ μασοῦν τὶς σάρκες, κι ἡ ὀρεξὴ τους νὰ μὲ ξελειανίζει.

— Le ciel était charmant, la mer était unie;
Pour moi tout était noir et sanglant désormais,
Hélas! et j'avais, comme en un suaire épais,
Le cœur enseveli dans cette allégorie.

Dans ton île, ô Vénus! je n'ai trouvé debout
Qu'un gibet symbolique où pendait mon image...
— Ah! Seigneur! donnez-moi la force et le courage
De contempler mon cœur et mon corps sans dégoût!

— Καθάριος ἄναβ' ὁ οὐρανός· ἡ θάλασσά μας λάδι, κρύα.
Γιὰ μένα ὥστόσο γύρω μου ὅλα γύριζαν βαμμένα μ' αἶμα,
ἀλίμονό μου! Καὶ σὰν μέσα σὲ χοντρὸ σουδάρι δέμα
εἶχε δεθεῖ ἡ καρδιά μου, ζώντας τούτη τὴν ἀλληγορία.

Τὸ μόνο πού 'βρα νά 'ν' ὄρθιο στὸ νησί, Κυθήρεια, καὶ πλαντάζω
συμβολικὴ ἦταν μιὰ κρεμάλα, κι εἶχε τὴ δικιά μου εἰκόνα...
— Ἄχ, Κύριε καὶ Θεέ, δῶς' μου θάρρος, δύναμη: καὶ τοῦτα μόνον
θ' ἀρκοῦν, καρδιά νὰ σκέφτομαι καὶ σῶμα, δίχως ν' ἀηδιάζω!

CXX. LES LITANIES DE SATAN

Ô toi, le plus savant et le plus beau des Anges,
Dieu trahi par le sort et privé de louanges,

Ô Satan, prends pitié de ma longue misère !

Ô Prince de l'exil, à qui l'on a fait tort,
Et qui, vaincu, toujours te redresses plus fort,

Ô Satan, prends pitié de ma longue misère !

Toi qui sais tout, grand roi des choses souterraines,
Guérisseur familier des angoisses humaines,

Ô Satan, prends pitié de ma longue misère !

Toi qui, même aux lépreux, aux parias maudits,
Enseignes par l'amour le goût du Paradis,

Ô Satan, prends pitié de ma longue misère !

Ô toi qui de la Mort, ta vieille et forte amante,
Engendras l'Espérance, — une folle charmante !

Ô Satan, prends pitié de ma longue misère !

Toi qui fais au proscrit ce regard calme et haut
Qui damne tout un peuple autour d'un échafaud.

Ô Satan, prends pitié de ma longue misère !

CXX. ΟΙ ΔΕΗΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΣΑΤΑΝΑ

ὦ Ἐσὺ σοφότατε καὶ ὦ Ἐσὺ ὠραιότατε ὅλων τῶν Ἀγγέλων,
ποὺ ἐγκώμια δὲν σοῦ πλέκουν καὶ οὔτε ριζικὸ ἔχεις μήτε μέλλον,

ὦ Σατανᾶ, σπλαχνίσου τὴν ἀτέλειωτή μου δυστυχία!

ὦ Πρίγκιπα τῆς ἐξορίας, τί κι ἂν σ' ἔχουν ἀδικήσει; —
καὶ νικημένος δείχνεις σ' ὅλους τὴν ἀτρόμητή σου φύση,

ὦ Σατανᾶ, σπλαχνίσου τὴν ἀτέλειωτή μου δυστυχία!

Τὰ πάντα ξέρεις, ρήγα μέγιστε θεσμῶν ὑποχθονίων
καὶ γιατρευτὴ καὶ κόπων καὶ καημῶν καὶ μόχθων ἀνθρωπείων,

ὦ Σατανᾶ, σπλαχνίσου τὴν ἀτέλειωτή μου δυστυχία!

ὦ Ἐσύ, ποὺ προγυμνάζεις τοὺς παρίες, τοὺς λεπροὺς, ἐξ ἴσου
τὴ γέυση διὰ τοῦ ἔρωτος νὰ εὐφραίνονται τοῦ Παραδείσου,

ὦ Σατανᾶ, σπλαχνίσου τὴν ἀτέλειωτή μου δυστυχία!

ὦ Ἐσύ, ποὺ ἀπ' τὴ Θανή, παλιά σου καὶ μεγάλη σου ἐρωμένη,
στὸν κόσμον τὴν Ἑλπίδα ἐγέννησες (τρελή, χαριτωμένη),

ὦ Σατανᾶ, σπλαχνίσου τὴν ἀτέλειωτή μου δυστυχία!

Τοῦ προγραμμαμένου τὴ ματιὰ τὸ βλέμμα σου γαλήνια ὑψώνει,
καὶ τὸν λαὸ νὰ νιώθει τύψεις κάνεις γύρω ἀπ' τὴν ἀγχόνη:

ὦ Σατανᾶ, σπλαχνίσου τὴν ἀτέλειωτή μου δυστυχία!

Toi qui sais en quels coins des terres envieuses
Le Dieu jaloux cacha les pierres précieuses,

Ô Satan, prends pitié de ma longue misère !

Toi dont l'œil clair connaît les profonds arsenaux
Où dort enseveli le peuple des métaux,

Ô Satan, prends pitié de ma longue misère !

Toi dont la large main cache les précipices
Au somnambule errant au bord des édifices,

Ô Satan, prends pitié de ma longue misère !

Toi qui, magiquement, assouplis les vieux os
De l'ivrogne attardé foulé par les chevaux,

Ô Satan, prends pitié de ma longue misère !

Toi qui, pour consoler l'homme frêle qui souffre,
Nous appris à mêler le salpêtre et le soufre,

Ô Satan, prends pitié de ma longue misère !

Toi qui poses ta marque, ô complice subtil,
Sur le front du Crésus impitoyable et vil,

Ô Satan, prends pitié de ma longue misère !

Toi qui mets dans les yeux et dans le cœur des filles
Le culte de la plaie et l'amour des guenilles,

Τῆς γῆς γνωρίζεις ὅλες τὶς γωνιές, κλαδιὰ καὶ παρακλάδια,
καὶ π ο ὦ ὁ ζηλόφθονος Θεὸς πολύτιμα ἔκρυψε πετράδια·

ὦ Σατανᾶ, σπλαχνίσου τὴν ἀτέλειωτή μου δυστυχία!

Τὸ μάτι χώνεις λαγαρὸ στοῦ ἐδάφους τὰ βαθιὰ ἐργαστήρια,
ὅπου κοιμοῦνται τῶν μετάλλων οἱ φυλές καὶ τὰ μυστήρια·

ὦ Σατανᾶ, σπλαχνίσου τὴν ἀτέλειωτή μου δυστυχία!

ᾠ ἐσύ, ποὺ τὸ πλατύ σου χέρι τὶς γκρεμίλες ὅλες κρύβει,
καὶ σώζεις τὸν ὑπνοβατούντα ποὺ ἀπ' τῇ στέγῃ νὰ ᾽δει σκύβει,

ὦ Σατανᾶ, σπλαχνίσου τὴν ἀτέλειωτή μου δυστυχία!

ᾠ, ἐσὺ ἔκαμες τὸ θαῦμα καὶ τὰ ὅσα τ' ἀλύγιστα κρατῆσαν
τοῦ μεθυσμένου, ποὺ μιὰ νύχτα ἀλόγατα ποδοπατῆσαν,

ὦ Σατανᾶ, σπλαχνίσου τὴν ἀτέλειωτή μου δυστυχία!

ᾠ ἐσύ, ποὺ ὁ πόνος τῶν ἀρρώστων μιὰ σταλιά γιὰ νὰ γλυκάνει,
νίτρο καὶ ἀπύρι μᾶς ἐδίδαξες νὰ κάνουμε χαρμάνι,

ὦ Σατανᾶ, σπλαχνίσου τὴν ἀτέλειωτή μου δυστυχία!

ᾠ ἐσύ, ποὺ θέτεις τὴ σφραγίδα σου (ὦ πανοῦργε νοῦ, σπλαχνίσου)
στὸ μέτωπο τοῦ πιὸ κακοῦ καὶ τοῦ πιὸ ἀνελεήτου Κροίσου,

ὦ Σατανᾶ, σπλαχνίσου τὴν ἀτέλειωτή μου δυστυχία!

ᾠ ἐσύ, ποὺ ἐτάζεις τὶς καρδιές καὶ τοὺς νεφρούς, τὶς κορασίδες
ἃς πείσεις νὰ πονοῦν τοὺς πονεμένους καὶ τοὺς κουρελῆδες,

Ô Satan, prends pitié de ma longue misère !

Bâton des exilés, lampe des inventeurs,
Confesseur des pendus et des conspirateurs,

Ô Satan, prends pitié de ma longue misère !

Père adoptif de ceux qu'en sa noire colère
Du paradis terrestre a chassés Dieu le Père,

Ô Satan, prends pitié de ma longue misère !

ὦ Σατανᾶ, σπλαχνίσου τὴν ἀτέλειωτή μου δυστυχία!

Τῶν ἐξορίστων βακτηρία, ὦ· καὶ τῶν ἐφευρετῶν ὦ λόγε
καὶ λύχνε· τῶν φονιάδων, τῶν συνωμοτῶν ἐξομολόγε:

ὦ Σατανᾶ, σπλαχνίσου τὴν ἀτέλειωτή μου δυστυχία!

Θετὲ πατέρα αὐτῶν ποὺ ἐκδίωξε στὸ σκάσμα τῆς ὀργῆς Του
ὁ Θεὸς Πατήρ, καὶ ἐξόρισε μακριὰ ἀπ' τὸν κῆπο τῆς τρυφῆς Του,

ὦ Σατανᾶ, σπλαχνίσου τὴν ἀτέλειωτή μου δυστυχία!

II. LESBOS

Mère des jeux latins et des voluptés grecques,
Lesbos, où les baisers, languissants ou joyeux,
Chauds comme les soleils, frais comme les pastèques,
Font l'ornement des nuits et des jours glorieux,
Mère des jeux latins et des voluptés grecques,

Lesbos, où les baisers sont comme les cascades
Qui se jettent sans peur dans les gouffres sans fonds
Et courent, sanglotant et gloussant par saccades,
Orageux et secrets, fourmillants et profonds;
Lesbos, où les baisers sont comme les cascades!

Lesbos, où les Phrynés l'une l'autre s'attirent,
Où jamais un soupir ne resta sans écho,
À l'égal de Paphos les étoiles t'admirent,
Et Vénus à bon droit peut jalouser Sapho!
Lesbos où les Phrynés l'une l'autre s'attirent,

Lesbos, terre des nuits chaudes et langoureuses,
Qui font qu'à leurs miroirs, stérile volupté!
Les filles aux yeux creux, de leur corps amoureuses,
Caressent les fruits mûrs de leur nubilité;
Lesbos, terre des nuits chaudes et langoureuses,

Laisse du vieux Platon se froncer l'œil austère;
Tu tires ton pardon de l'excès des baisers,
Reine du doux empire, aimable et noble terre,
Et des raffinements toujours inépuisés.
Laisse du vieux Platon se froncer l'œil austère.

II. ΛΕΣΒΟΣ

Λατινικῶν παιγνίων καὶ ἡδονῶν ἐλληνικῶν μητέρα,
ὦ Λέσβε, ποῦ ἔχεις λιγωμένα τὰ φιλιὰ νὰ παιχιδίζουν,
καυτὰ σὰν ἥλιος, δροσερὰ σὰν τὰ καρπούζια τὴν ἐσπέρα,
καὶ μέρες καὶ νυχτιές πανένδοξες νὰ ἐξωραΐζουν·
λατινικῶν παιγνίων καὶ ἡδονῶν ἐλληνικῶν μητέρα,

ὦ Λέσβε, Λέσβε, ὅπου ἔχεις τὰ φιλιὰ νὰ πέφτουν σὰν Νιαγάρες,
νὰ χύνονται ἄφοβα σὲ βάραθρα ἅπατα, σὲ ἀβύσσων χάη,
καὶ τρέχουνε μὲ ἀφρούς, τινάγματα, μὲ φρενιασμένες χάρες,
ὀρμὴ θυέλλης μυστικῆς στὰ μύχια βάθη νὰ τὰ πάει·
ὦ Λέσβε, ὦ Λέσβε, ὅπου ἔχεις τὰ φιλιὰ νὰ πέφτουν σὰν Νιαγάρες,

ὦ Λέσβε ἐσύ, ὅπου ἢ μιὰ τὴν ἄλλη τους οἱ Φρύνες δελεάζουν
καὶ πάντοτε ἤρε ὁ στεναγμὸς στοὺς ἀντιλάλους σπίτι —
κι ἐδῶ, ὅπως καὶ στὴν Πάφο, τ' ἄστρα ἔρχονται καὶ σὲ θαυμάζουν,
καὶ τὴ Σαπφῶ δικαίως τὴ ζηλεύει, τὴ φ θ ο ν εῖ ἢ Ἀφροδίτη!
ᾠ Λέσβε ἐσύ, ὅπου ἢ μιὰ τὴν ἄλλη τους οἱ Φρύνες δελεάζουν,

ὦ Λέσβε, ὦ γῆ καυτῶν νυχτῶν, καὶ μαγικῶν καὶ ὀνειρεμένων,
μπρὸς σὲ καθρέφτες —τί ἄγωνα ἡδονή!— τοὺς πόθους ἀναδεύουν
κοράσια ἐρωτικά, ἔρμαια γλυκῶν ματιῶν βαθουλωμένων,
καὶ τῆς ἐπιγαμίας τους τοὺς ὥριμους καρποὺς χαϊδεύουν.
ᾠ Λέσβε, ὦ γῆ καυτῶν νυχτῶν, καὶ μαγικῶν καὶ ὀνειρεμένων,

ἄσε τοῦ γερο-Πλάτωνα τί κρίνει τὸ αὐστηρὸ τὸ ὄμμα!
Ἐσὺ τὴν ἄφεση ἔχεις γιὰ τῶν ἀσπασμῶν τὶς καταχρήσεις,
τοῦ πάγγλυκου βασιλείου ὦ ἄνασσα, ὦ εὐγενές, θεσπέσιο χῶμα,
πού ἔχεις γιὰ πάντα τὴν ἀβρότητα ἀνεξάντλητη τῆς φύσης,
καὶ ἄσε τοῦ γερο-Πλάτωνα τί κρίνει τὸ αὐστηρὸ τὸ ὄμμα!

Tu tires ton pardon de l'éternel martyr,
Infligé sans relâche aux cœurs ambitieux,
Qu'attire loin de nous le radieux sourire
Entrevu vaguement au bord des autres cieux!
Tu tires ton pardon de l'éternel martyr!

Qui des Dieux osera, Lesbos, être ton juge
Et condamner ton front pâli dans les travaux,
Si ses balances d'or n'ont pesé le déluge
De larmes qu'à la mer ont versé tes ruisseaux?
Qui des Dieux osera, Lesbos, être ton juge?

Que nous veulent les lois du juste et de l'injuste ?
Vierges au cœur sublime, honneur de l'archipel,
Votre religion comme une autre est auguste,
Et l'amour se rira de l'Enfer et du Ciel!
Que nous veulent les lois du juste et de l'injuste?

Car Lesbos entre tous m'a choisi sur la terre
Pour chanter le secret de ses vierges en fleurs,
Et je fus dès l'enfance admis au noir mystère
Des rires effrénés mêlés aux sombres pleurs ;
Car Lesbos entre tous m'a choisi sur la terre.

Et depuis lors je veille au sommet de Leucate,
Comme une sentinelle à l'œil perçant et sûr,
Qui guette nuit et jour brick, tartane ou frégate,
Dont les formes au loin frissonnent dans l'azur ;
Et depuis lors je veille au sommet de Leucate,

Ἐσὺ τὴν ἄφεση τὴν παίρνεις ἀπὸ τὸ αἰώνιο μαρτύριο
ποὺ τὰ φιλόδοξα ἦθῃ στὶς καρδιὲς ἀκούραστο κολάζει,
μακριὰ μας παίρνοντας τὸ ζωηρὸ χαμόγελο, καὶ κύριο
τὸ μισοβλέπουμε σὲ θόλους ἄλλους ν' ἀπαλοχαράζει —
ὦ, ἐσὺ τὴν ἄφεση τὴν παίρνεις ἀπὸ τὸ αἰώνιο μαρτύριο!

Ποιός, Λέσβε, θεός... ἀπ' τοὺς θεοὺς ποιός νὰ σὲ δικάσει θὰ τολμήσει;
Ποιός τὸ σκαμμένο ἀπ' τὰ ἔργα μέτωπο θεὸ νὰ ῥθει νὰ ἐναγάγει;
Μὲ τὴ χρυσή του ζυγαριὰ θὰ πρέπει πρῶτα νὰ ζυγίσει
δακρῶν βάρη, ποὺ ἔχουν τὰ ποτάμια ἐκβάλει στὰ πελάγη,
ὁ θεὸς αὐτός... ὁ θεὸς ποὺ σένα νὰ δικάσει θὰ τολμήσει;

Τί θέλουν ἀπὸ ἐμᾶς οἱ νόμοι τοῦ δικαίου καὶ τοῦ ἀδίκου;
Παρθένες ὦ ἔμνοστες, καὶ τοῦ Ἀρχιπέλαγους ὦ ὑπερηφάνεια,
σεμνὴ ἢ θρησκεία σας, σὰν τὶς θρησκείες τοῦ παγκόσμιου οἴκου,
ὁ δὲ Ἑρως λαιδορεῖ καὶ ἀναγεῖλα καὶ Κόλασες καὶ Οὐράνια —
τί θέλουν ἀπὸ ἐμᾶς οἱ νόμοι τοῦ δικαίου καὶ τοῦ ἀδίκου;

Ἀπὸ τὸν κόσμον ὅλο ἡ Λέσβος ἔχει ἐμένα ξεχωρίζει,
τὰ μυστικὰ νὰ ψάλλω ἐγὼ αὐτῶν τῶν φιλανθῶν παρθένων·
στ' ἀπόκρυφα μυστήρια ἀπὸ μικρὸ μ' ἔχει παιδὶ μὴσει
τῶν ξέφρενων γελώτων ποὺ ὅμως κλαῖν στὴ σκοτεινιά τῶν αἰώνων.
Ἀπὸ τὸν κόσμον ὅλο ἡ Λέσβος ἔχει ἐμένα ξεχωρίζει

καί, ναί, ἔκτοτε βιγλίζω ἀπὸ τὰ κορφοβούνια τοῦ Λευκάτα
σὰν ἄγρυπνος φρουρὸς μὲ μάτι ἀνύσταχτο καὶ βέβαιο ὅ,τι
τὸ βράδυ ἢ τὸ πρωὶ περνᾷ: ταρτάνῃ ἢ μπρίκι ἢ (ἂν θεός) φρεγάτα,
καὶ μὲ τὰ σχήματά τους ν' ἀπαλοριγοῦν μὲς στὴ γλαυκότη.
Ναί, καὶ βιγλάτορας ἐγὼ στὰ κορφοβούνια τοῦ Λευκάτα,

Pour savoir si la mer est indulgente et bonne,
Et parmi les sanglots dont le roc retentit
Un soir ramènera vers Lesbos, qui pardonne,
Le cadavre adoré de Sapho, qui partit
Pour savoir si la mer est indulgente et bonne!

De la mâle Sapho, l'amante et le poète,
Plus belle que Vénus par ses mornes pâleurs!
— L'œil d'azur est vaincu par l'œil noir que tachète
Le cercle ténébreux tracé par les douleurs
De la mâle Sapho, l'amante et le poète!

— Plus belle que Vénus se dressant sur le monde
Et versant les trésors de sa sérénité
Et le rayonnement de sa jeunesse blonde
Sur le vieil Océan de sa fille enchanté;
Plus belle que Vénus se dressant sur le monde!

— De Sapho qui mourut le jour de son blasphème,
Quand, insultant le rite et le culte inventé,
Elle fit son beau corps la pâture suprême
D'un brutal dont l'orgueil punit l'impiété
De celle qui mourut le jour de son blasphème.

Et c'est depuis ce temps que Lesbos se lamente,
Et, malgré les honneurs que lui rend l'univers,
S'enivre chaque nuit du cri de la tourmente
Que poussent vers les cieux ses rivages déserts!
Et c'est depuis ce temps que Lesbos se lamente!

κοιτῶ νὰ μάθω ἐὰν ἡ θάλασσα ἡ ὀλογάλανη, ἡ γαλήνια,
ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς λυγμοὺς ποὺ οἱ βράχοι πνίγουνε μὲ ρίγη,
θὰ φέρει πίσω μιὰ βραδιά στὴ Λέσβο μὲ σεπτὴ προσήνεια
τὸ λατρευτὸ τῆς Ψάπφας σκῆνωμα ποὺ ἄλλοῦ ἔχει καταφύγει —
κοιτάζω νὰ μοῦ πεῖ ἡ θάλασσα ἡ ὀλογάλανη, ἡ γαλήνια...

Τὴν Ψάπφα (: μι' ἀνδρική ἐρωμένη) ἡ ποιητὴς τὴν καθορίζει
νὰ 'ν' πι' ὁμορφὴ ἀπ' τὴν Ἀφροδίτῃ στὸ χλομὸ τοῦ ἐρέβους γένος!
— Τὸ γαλανὸ ἐνικήθηκε ἀπ' τὸ μαῦρο μάτι ποὺ ραντίζει
τοῦ ζόφου ὁ κύκλος, ἀπ' τοῦ πόνου τὰ χνάρια ὅπως εἶν' συρμένος.
Τὴν Ψάπφα (: μι' ἀνδρική ἐρωμένη) ἡ ποιητὴς τὴν καθορίζει

νὰ 'ν' πι' ὁμορφὴ ἀπ' τὴν Ἀφροδίτῃ, ποὺ τὸ παρουσιαστικὸ της
στὸν κόσμον θησαυροὺς τῆς γαληνότητάς της σπαταλάει,
καὶ χύνει τὶς ἀχτίδες τῆς ξανθῆς καὶ τῆς λαμπρῆς της νιότης
στὸν γερο-Ωκεανὸ ποὺ ἀπ' τῆς κόρης του τὸ εὔ παραμιλάει —
ναί, πι' ὁμορφὸ ἀπ' τῆς Ἀφροδίτης εἶν' τὸ παρουσιαστικὸ της!

Ἄχ, ἡ Σαπφὼ ἀπεβίωσε τὴ μέρα ὅπου 'χε βλασφημήσει,
ὅταν, πατώντας ἔθιμο παλιὸ καὶ κίβδηλη λατρεία,
προσέφερε τ' ὥραϊο της κορμὶ βορά, νὰ τὸ μασήσει
τὸ κτῆνος, ποὺ μ' ἐγλωισμό τιμώρησε τὴν ἀθεΐα,
ἄχ, τῆς Σαπφῶς ποὺ πέθανε τὴ μέρα ὅπου 'χε βλασφημήσει.

Κι ἀπ' τὸν καιρὸν ἐκεῖνο ἡ Λέσβος δέρνεται κι ἀναλυγιάζει,
καὶ δὲν τὴ νοιάζει κἀν, ἀδιαφορεῖ ποὺ ὁ κόσμος τὴν τιμάει·
μεθ' αὖ τὶς νύχτες ποὺ τὸ κάθε ἀνεμοσάλεμα τὴν κράζει
ψηλά — τὸ κάθε ἐρημογιάλι της στοὺς οὐρανοὺς μιλάει.
Ἀπ' τὸν καιρὸν ἐκεῖνο ἡ Λέσβος δέρνεται κι ἀναλυγιάζει!

II. À THÉODORE DE BANVILLE
(1842)

Vous avez empoigné les cries de la Déesse
Avec un tel poignet, qu'on vous eût pris, à voir
Et cet air de maîtrise et ce beau nonchaloir,
Pour un jeune ruffian terrassant sa maîtresse.

L'œil clair et plein du feu de la précocité,
Vous avez prélassé votre orgueil d'architecte
Dans des constructions dont l'audace correcte
Fait voir quelle sera votre maturité.

Poète, notre sang nous fuit par chaque pore;
Est-ce que par hasard la robe du Centaure,
Qui changeait toute veine en funèbre ruisseau,

Était teinte trois fois dans les baves subtiles
De ces vindicatifs et monstrueux reptiles
Que le petit Hercule étranglait au berceau?

II. ΣΤΟΝ ΘΕΟΔΩΡΟ ΝΤΕ ΜΠΑΝΒΙΑ
(1842)

Στὴ χούφτα σου ἐστριφόπλεκες τὶς μποῦκλες μιᾶς Θεᾶς καλλίστης
καὶ τῆς τὶς μάγγωνες γερά, καὶ κάναμε μαζί σου χάζι·
τῆς ρύμης σου τὴ μαεστρία ἀτενίζαμε, μὰ καὶ τὸ νάζι
τὸ ὀκνό, ὅπως τὴ μαιτρέσα του ξυλίζει ὁ ἀγένιος νταβατζῆς της.

Μὲ βλέμμα φωτεινό, ὅσο καῖνε φλόγες ἄγουρες ἐντός σου,
θρονιάζεσαι ἀγερώχως πάνω στ' ἀρχιτεκτονήματά σου —
ἡ ὀρθὴ ὅλων τῶν κατασκευῶν σου τόλμη καὶ ἡ ὑψιπέτειά σου
μᾶς βάζουν τὰ ὕψη νὰ μαντέψουμε τῆς ὠριμότητός σου.

ὦ Ποιητὴ μου, ἀπ' ὅλους μας τοὺς πόρους τὸ αἷμα μας κυλάει!
Τυχαῖο νὰ 'ναι πῶς τοῦ Κένταυρου ὁ χιτώνας, ποὺ ὅσο πάει
σὲ κοίτη τρέχει σὰν φαρμακερό, θρηνητικὸ ρυάκι,

τρὶς ἐβαπτίσθη σ' ἔννοους καὶ ὑπερλεπταίσθητους σιέλους
κάτι ἐκδικητικῶν φιδιῶν, κάτι τεράτων πού, ἐπὶ τέλους,
στὴν κούνια του εἶχε πνίξει ὁ Ἡρακλῆς, σὰν ἦτανε μωράκι;

3.

ΕΠΙΛΕΓΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗ

*Ἄνθη στολίζουν τοὺς μεμονωμένους σταθμοὺς
αὐτοῦ τοῦ Γολγοθᾶ. Εἶναι τὰ ἄνθη τοῦ κακοῦ.¹*

ΑΝ ΟΡΕΓΕΣΑΙ νὰ γράψεις σήμερα ὅτιδῆποτε γιὰ τὸν Μπωντλαίρ, καὶ εἰδικότερα γιὰ τὰ *Fleurs du Mal*, γιὰ τὰ Ἄνθη τοῦ Κακοῦ, πληροφόρησε ἐκ τῶν προτέρων τὸν γραφιά ἐαυτοῦ σου ὅτι ματαιοδοξεῖ καὶ συνάμα ματαιοπονεῖ. Αὐτό —ἔχω τὴ γνώμη ὅτι— πρέπει ὅπως-δῆποτε νὰ πεῖ στὸν ἐαυτό του ὅποιος προτίθεται νὰ καταγίνει μὲ δοκιμιακὴ προσέγγιση τοῦ ποιητικοῦ ἔργου τοῦ Μπωντλαίρ. Θὰ πρέπει νὰ τοῦ πεῖ ὅτι τὰ ἔχουν (κατὰ κανόνα) γράψει ὅλα ἄλλοι· καὶ μάλιστα ὅτι τὰ ἔχουν γράψει πάρα πολὺ καλὰ, καὶ ἔτσι δὲν μένει γιὰ αὐτὸν νὰ γράψει σχεδὸν τίποτα· καὶ ὅτι στὴν καλύτερη περίπτωση θὰ ἐπαναλάβει λόγια εἰπωμένα, ἂν ὅχι καὶ χιλιοειπωμένα, λόγια ἐνταγμένα σὲ πλαίσια στοχασμοῦ ἄλλων καὶ μὲ στοχεύσεις πολυποίκιλες, λόγια ἐν τέλει ἀναλωμένα.

Κατόπιν τῶν προηγηθέντων τὸ ἐπιλογικὸ μέρος τῆς ἀνὰ χεῖρας ἔκδοσης τῶν Ἀνθέων τοῦ Κακοῦ κάλλιστα θὰ μπορούσε νὰ κλείσει ἐδῶ: στὸ σημεῖο ἀκριβῶς ὅπου καὶ ἀνοιξε! Εὐνόητο εἶναι ὅτι δὲν πρόκειται νὰ συμβεῖ κάτι τέτοιο — καὶ μάλιστα λέω ὅτι ὅσο εὐνόητο εἶναι αὐτό, ἄλλο τόσο ἀνόητο θὰ ἦταν νὰ γίνεται λόγος γιὰ

1. Walter Benjamin, *Σὰρλ Μπωντλαίρ: ἕνας λυρικός στὴν ἀκμὴ τοῦ καπιταλισμοῦ*, σ. 187.

κάτι που δὲν πρόκειται νὰ γραφεῖ. Μιμούμενος τὸ παράδειγμα τοῦ Μπωντλαίρ, ποὺ ἀφιερώνει τὶς πρῶτες τοῦ ποιητικὲς ἀράδες στὸν Ἀναγνώστη, θὰ παρακαλέσω κι ἐγὼ τὸν Ἀναγνώστη αὐτῶν τῶν γραμμῶν, ποὺ διεξῆλθε τὴν ἀνάγνωσι τῶν μεταφρασμάτων μου, νὰ δεῖ τὰ τρέχοντα *Ἐπιλεγόμενα* πιὸ πολὺ σὰν ἀπλὸ χάρτη ἀναγνωστικῆς πορείας στὸν κῆπο τῶν *Ἀνθέων τοῦ Κακοῦ* καὶ σχεδὸν καθόλου σὰν ἀποκωδίκευση κεκρυμμένων ἢ ἀδήλων μηνυμάτων — μὴν περιμένει τέτοια... Καὶ τὸ λέω προεξαγγελτικὰ καὶ αὐτοπροστατευτικά, διότι ἐπ' οὐδενὶ θὰ ἤθελα νὰ τὸν ἀκούσω κάποια στιγμή νὰ μοῦ λέει: «Μεταφραστή μου» —ἐραυιζόμενος τὸν στίχο τοῦ Καίσαρος Ἐμμανουήλ, τοῦ «μπωντλαϊρικότερου» ἔλληνα μιμητῇ—, «πήδησες μὲς στὰ ἐβένινα τὰ χάη».²

Ὁμολογῶ, λοιπόν, ὅτι συντάσσω τοῦτο τὸ σχετικῶς ἐκτενὲς ἐπιλογικὸ δοκίμιο τελῶν ἐν ἐπιγνώσει τῶν προϋποθέσεων καὶ τῶν συνεπειῶν τοῦ ἐγχειρήματος. Ἐχω σχεδιάσει δὲ νὰ τὸ χωρίσω σὲ τρεῖς διακριτὲς ἐνότητες: τὴν ἱστορικὴ, τὴν θεματικὴ καὶ τὴν μεταφραστικὴ. Τὸ ἱστορικὸ μέρος, ὅπου θὰ γίνῃ ἀναφορὰ στὴν ἐκδοτικὴ περιπέτεια τῶν *Ἀνθέων τοῦ Κακοῦ*, θὰ εἶναι ὅσο τὸ δυνατόν συντομότερο. Στὸ τέλος τοῦ θὰ γίνῃ καὶ μικρὴ ἔκθεσις στὴ δικαστικὴ τους περιπέτεια. Ρόλο συνδεδειγμένου κρικοῦ μεταξὺ τῆς ἱστορίας τοῦ βιβλίου καὶ τῆς θεματικῆς τοῦ θὰ παίζουν οἱ —ἐπίσης, κατὰ τὸ δυνατόν, βραχεῖες, ἀλλὰ ὅπωςδήποτε ἐκτενέστερες τῶν προηγουμένων— ἀναφορὲς στὸ οἰκογενειακὸ καὶ στὸ κοινωνικὸ status τοῦ ποιητῆ. Τὸ θεματικὸ μέρος θὰ εἶναι τὸ μεγαλύτερο ἀπὸ ὅλα, ἀκριβῶς ἐπειδὴ ὁ Μπωντλαίρ δὲν εἶναι ἓνας ὅσοδήποτε μεγάλος ποιητής, ἀλλὰ ἓνα σύμπαν: ἔχει ὑποστηριχθεῖ (καὶ δὲν εἶναι καθόλου υπερβολικὸ) ὅτι ὅ,τι εἶναι ὁ Ὅμηρος γιὰ τὴν ποίησις εἶναι καὶ ὁ Μπωντλαίρ γιὰ τὴ νεωτερικὴ ποίησις.³ Καὶ θὰ σημειώσω ἐδῶ ἐπιπροσθέτως τὴ σχετικὴ καὶ σημαδιακὴ θέση τοῦ Βάλτερ Μπένγιαμιν: ὁ Μπωντλαίρ δὲν θὰ εἶχε ἀσχοληθεῖ μὲ τὴν ποίησις, ἂν τὰ κίνητρά του ἦσαν ὅμοια μὲ αὐτὰ ποὺ ἔχουν συνήθως

2. Καῖσαρ Ἐμμανουήλ, *Ποιήματα*, ἐπιμέλεια Κώστας Στεριόπουλος, Ἐκδόσεις Πρόσπερος, Ἀθήνα 1980, σ. 45 [: «Charles Baudelaire»].

3. Δὲν θυμᾶμαι ποῦ τὸ ἔχω διαβάσει, ἀλλὰ δὲν ἔχει σημασία. Γι' αὐτὸ ἄς πιστωθεῖ σὲ ἐμένα.

οί ποιητές.⁴ Στὸ μεταφραστικὸ μέρος, ποὺ θὰ φροντίσω νὰ μὴ μακρηγορήσω, προτίθεται νὰ μιλήσω ὄχι γιὰ ἐπὶ μέρους μεταφραστικὰ προβλήματα (καὶ γιὰ τὸ πῶς ἐπιλύθηκαν), ἀλλὰ γιὰ τὸ ἐν γένει μεταφραστικὸ ἦθος τῆς ἀρθρωμένης πρότασής μου, καθὼς τὸ πόνημά μου ἤθελα τόσο νὰ βαπτίζεται στὸ γράμμα τῶν μπωντλαιριανῶν προσλήψεων ἐν Ἑλλάδι ὅσο καὶ νὰ ἀπηχεῖ τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς μας: νὰ ἔχει καὶ ἡχοχρώματα παλιὰ καὶ λόγο νέο — νὰ ἀποδίδει, μὲ ἄλλα λόγια, τὴ μπωντλαιριανὴ νοοτροπία «ὡς σταθερὸ ἔζημα καμωμένο ἀπὸ κρίσεις, ἔννοιες καὶ δοξασίες, τίς ὁποῖες ἐνστερνίζονται κατὰ βάθος ὅλα τὰ ἄτομα μιᾶς συγκεκριμένης κοινωνίας».⁵ Οἶκοθεν ἐννοεῖται ὅτι σὲ τοῦτο τὸ τελευταῖο, ἀνεξαρτήτως τῶν ὅποιων δικῶν μου προσηλώσεων ἢ ἐμμονῶν ἢ ἐπιδιώξεων ἢ... ἢ... ἢ..., κριτῆς μοναδικὸς εἶναι ὁ *Lecteur*... ὁ Ἀναγνώστης...

Ναί, ὁ *hypocrite lecteur, semblable* καὶ *frère* τοῦ ποιητῆ, ποὺ εἶναι καὶ ὁ ὑποκριτῆς ἀναγνώστης, ὅμοιος καὶ σταυραδελφὸς τοῦ μεταφραστῆ.

* * *

Les Fleurs du Mal, Τὰ Ἀνθη τοῦ Κακοῦ. Ἴσως κανένα βιβλίον δὲν ἔχει «ὠραιότερο» τίτλο! Ὅπως ἔχω ἤδη ἐκθέσει στὸ Προλογικὸ Σημείωμά μου, ὁ Μπωντλαῖρ σχεδίαζε προγραμματικὰ νὰ ἀρχιτεκτονήσῃ ἓνα ποιητικὸ ἔργο μὲ ἀρχή, μέση καὶ τέλος, ποὺ ὅλα του τὰ ἐπὶ μέρους ποιήματα θὰ συναποτελοῦσαν κατ' οὐσίαν ἓνα ποίημα: τὸ ποίημα τῶν ἀντιθέσεων, τῆς διχοτόμησης τοῦ ἑαυτοῦ, τῆς τέλει αὐταλλοτριώσεως τοῦ ποιητῆ. Καὶ εἶχε, μάλιστα, κατὰ νοῦν νὰ τοῦ δώσῃ ἓναν τίτλο σκανδαλώδη — δὲν ἦταν ὅμως ὁ τίτλος *Les Fleurs du Mal*!

4. Walter Benjamin, *Illuminationen, Ausgewählte Schriften*, Frankfurt a.M. 1977, σσ. 230 ἐπ. [: «Zentralpark»].

5. Τὸν ἐν λόγῳ ὀρισμὸ τῆς νοοτροπίας, ποὺ τὸν ἔχει διατυπώσει ὁ Γκαστὸν Μπουτοῦλ καὶ τὸν ἀναφέρει ὁ Ζώρζ Ντυμπύ (βλ. Georges Duby, *L'histoire continu*, Paris 1991) τὸν παρέθεσα σὲ μετάφραση τῆς ἀείμνηστης φίλης μου Ρένας Σταυρίδη-Πατρικίου ἀπὸ τὸ βιβλίον *Ἡ ἱστορία συνεχίζεται*, Ὁλκός, Ἀθήνα 1995, σ. 119.

Les lesbiennes, δηλαδή *Οἱ Λεσβίες* — αὐτὴ ἦταν ἡ πρώτη του ἐπιλογή, τὸ 1846,⁶ γιὰ νὰ τιτλοφορήσει τὸ βιβλίο του. Τόσο τὸ ποίημα «Femmes damnées», ποὺ μπῆκε μὲ ἀριθμὸ CXI στὴν πρώτη ἔκδοση, ὅσο καὶ τὰ ποιήματα «Femmes damnées» («Delphine et Hippolyte») καὶ «Lesbos», ποὺ δὲν συμπεριελήφθησαν σὲ αὐτήν,⁷ θὰ δικαιολογοῦσαν ἀπόλυτα τὴν ὀνομασία αὐτή. *Les Limbes* ἦταν ἓνας ἄλλος τίτλος ποὺ εἶχε σκεφθεῖ νὰ δώσει στὸ ἔργο του, ὅπως διαβάζουμε τὸ 1850 στὸ περιοδικὸ *Le Magasin des familles*,⁸ ποὺ φιλοξενεῖ δύο ποιήματά του, καθὼς ἔβλεπε τὸν κόσμο σὲ κατάσταση ἀναμονῆς καὶ λυκόφωτος στὰ πρόθυρα τῆς Κόλασης· ἐγκατέλειψε, ὅμως, ἀμέσως τὴ σχετικὴ ἰδέα, ὅχι μόνον ἐπειδὴ ὁ τίτλος αὐτὸς παραπέμπει σέ (ἀφόρητα γιὰ ἐκεῖνον) θεολογικὰ συμφραζόμενα,⁹ ἀλλὰ καὶ γιατί ἔτσι ἐτιτλοφορεῖτο ἡδη μιὰ συλλογὴ ποιημάτων τοῦ Ζωρζ Ντυράν.¹⁰ Τὸ 1857, στὸ καφέ «Lemblin», ἄκουσε καὶ ἀποδέχθηκε τὴ συμβουλὴ τοῦ φίλου του Ἰππόλυτου Μπαμποῦ¹¹ καὶ βάφτισε τὸ ποίημά του *Les Fleurs du Mal*, *Τὰ Ἄνθη τοῦ Κακοῦ*.

6. Τὸν Μάιο τοῦ 1846 ὁ Μισέλ Λεβὺ ἐκδίδει τὸ κριτικὸ ἔργο τοῦ Μπωντλαῖρ *Salon de 1846*. Στὸ ὀπισθόφυλλο τοῦ βιβλίου ἀναγγέλλεται ἡ ἔκδοση τῶν *Λεσβίων*.

7. Τὰ ἐν λόγω ποιήματα βρίσκονται στίς σσ. 348, 424 καὶ 418 ἀντίστοιχα τοῦ ἀνὰ χεῖρας βιβλίου.

8. Ὁ πλήρης τίτλος: *Le Magasin des familles. Journal le plus complet du foyer domestique*.

9. Ὁ ὅρος εἶναι σχολαστικῆς προελεύσεως καὶ σημαίνει τὴν προετοιμασία γιὰ τὴ μετάβαση στὴν κόλαση.

10. Ὁ Georges Durand, ὅπως καὶ τὰ ποιήματά του, *ses poésies intimes*, ποὺ ἐξέδωσε τὸ 1852 ὁ φίλος του Θεόδωρος Véron, εἶναι ἐντελῶς λησμονημένος σήμερα.

11. Δὲς τὴν ἀφήγηση τῆς σχετικῆς ἱστορίας στὸν Robert-Benoît Chérif, *Essai d'une critique intégrale. Commentaire des « Fleurs du mal », avec introduction, concordances et références, notes et index*, Genève 1993, σ. XXIX. — Ὁ Hippolyte Babou (1823-1878), συγγραφέας καὶ κριτικὸς λογοτεχνίας μὲ καλὸ ὄνομα στὴν ἐποχὴ του, ἔχει πιὰ ξεχαστεῖ στίς μέρες μας. Τὸ μόνον διατιθέμενο ἔργο του εἶναι τὸ «Le curé de Minerve», παρμένο ἀπὸ τὴ συλλογὴ διηγημάτων *Païens innocents* (1858), καὶ ἐνταγμένο σὲ μιὰ ἀνθολογία, ποὺ κυκλοφόρησε τὸ 2007 μὲ τίτλο *Nouvelles du Minervois* ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις Pimientos ποὺ ἐδρεύουν στὴ γαλλοβασκικὴ πόλη Urrugne.

Τὸ «εὐκόλο» εἶχε ἤδη ἐπιτευχθεῖ· τὸ «δύσκολο» ἦταν νὰ βρεῖ ἐκδότῃ πρόθυμο νὰ ἀναλάβει τὴ σκανδαλώδη ἔκδοση. Ὁ «τυχερὸς» ἐκδότῃς ποὺ ἔμεινε στὴν ἱστορία, παρ' ὅλο ποὺ ὁ ἐκδοτικός του οἶκος ἔζησε μόνο ἑξὶ χρόνια, εἶναι ὁ Αὐγουστος Πουλε-Μαλασί,¹² σοσιαλιστῆς τῶν ὁδοφραγμάτων, ποὺ εἶχε συλληφθεῖ καὶ φυλακισθεῖ στὰ γεγονότα τοῦ 1848: στίς 25 Ἰουνίου 1857 ἐκδίδονται τὰ *Ἄνθη τοῦ Κακοῦ* σὲ 1.300 ἀντίτυπα ἀπὸ τὸν ἐκδοτικὸ οἶκο Poulet-Malassis et De Broise, ποὺ ἔδρευε στὸν ἀριθμὸ 4 τῆς Rue de Buci. Ὁ Γκυσταῦ Μπουρντὲν δημοσιεύει στὸν *Figaro* δίκην κριτικῆς ἓναν ἄθλιο λίβελλο, ὅπου διαβάζουμε λόγια σὰν καὶ αὐτά:

Ce livre est un hôpital ouvert à toutes les démences de l'esprit, à toutes les putridités du cœur; encore si c'était pour les guérir, mais elles sont incurables.¹³

Ἀπὸ τὸν λίβελλο τοῦ Μπουρντὲν προκαλεῖται ἀμέσως σκάνδαλο εἰς βάρος τοῦ ποιητῆ καὶ τοῦ ἐκδότῃ του, γιὰ τὸ ὅποιο καὶ ἀνοίγεται δίκη γιὰ προσβολὴ τῆς δημοσίας αἰδοῦς,¹⁴ στὴν ὁποία ἀποφασίζεται νὰ ἐπιβληθεῖ στοὺς καταδικασθέντες ὑψηλὴ χρηματικὴ ποινὴ καὶ διατάσσεται ἡ κατάσχεση τῶν ἐκδοθέντων ἀντιτύπων καὶ ἡ τυχὸν ἐπανέκδοσή του, ἀφοῦ προηγουμένως ἐξαيرهθοῦν ἀπὸ τὸ σῶμα τοῦ βιβλίου ἑξὶ συγκεκριμένα ποιήματα.¹⁵ τὸν Αὐγουστο τοῦ 1857 τίθεται σὲ κυκλοφορία ἡ λογοκριμένη ἔκδοση, ἡ ὁποία μέσα σὲ ἓνα ἔτος ἐξαντλεῖται.

Τὰ *Ἄνθη τοῦ Κακοῦ* ἐπανεκδίδονται στίς 24 Μαΐου 1861 σὲ 1.500 ἀντίτυπα πάλι ἀπὸ τὸν ἐκδοτικὸ οἶκο Poulet-Malassis et De Broise, ποὺ ἔχει μεταφέρει τὴν ἔδρα του στὸν ἀριθμὸ 97 τῆς Rue

12. Ὁ Auguste Poulet-Malassis (1825-1878) τύπωσε ἐλάχιστα μὲν, πλὴν ὅμως ἀπὸ τὰ καλύτερα βιβλία τῆς γαλλικῆς λογοτεχνίας: ἔργα τοῦ Γκωτιέ, τοῦ Σαιντ-Μπέβ, τοῦ Λεκόντ Ντελίλ, τοῦ Μπανβίλ καὶ τοῦ Σανφλερὺ κοσμοῦν τὸν κατάλογό του. Βλ. Claude Pichois, *Auguste Poulet-Malassis: l'éditeur de Baudelaire*, Paris 1996.

13. Ὁ λίβελλος δημοσιεύθηκε στίς 5 Ἰουλίου 1857. Βλ. τὴ μετάφραση τοῦ παραθέματος στὴ σ. 577 τοῦ βιβλίου.

14. Γιὰ τὴ δίκη αὕτῃ θὰ γίνεῖ λόγος λίγο παρακάτω, στίς σσ. 576 ἐπ.

15. Πρόκειται γιὰ τὰ ποιήματα ποὺ περιλαμβάνονται στίς σσ. 418 ἐπ. τοῦ ἀνὰ χεῖρας βιβλίου.

de Richelieu. Ἡ δεύτερη αὐτῇ ἔκδοσή τους περιλαμβάνει ἕνα εἰσαγωγικὸ ποίημα χωρὶς ἀρίθμηση, ἀπευθυνόμενον πρὸς τὸν Ἀναγνώστη, καὶ ἄλλα 126 ποιήματα ἀριθμημένα καὶ χωρισμένα σὲ ἕξι μέρη, κοσμεῖται δὲ ἀπὸ ἑνα πορτραῖτο τοῦ Μπωντλαίρ χαραγμένο ἀπὸ τὸν Félix Bracquemond.

Τὸ 1866 ἐκδίδονται στίς Βρυξέλλες ἀπὸ τὸν Πουλὲ-Μαλασι εἰκοσιοκτὼ ποιήματα χωρισμένα σὲ ἕξι μέρη: *Les Égraves* (: *Tà συντρίμματα τοῦ ναυαγίου*), ἡ δὲ προμετωπίδα τῆς ἔκδοσης κοσμεῖται ἀπὸ ἕνα ἔργο τοῦ Félicien Rops. Στὴν ἔκδοση αὐτὴ ἔχουν συμπεριληφθεῖ τὰ ἕξι ἀπαγορευμένα ποιήματα τῆς πρώτης ἔκδοσης τοῦ 1857, καὶ ἔχουν λάβει ἀρίθμηση II-VII.

Ἡ τρίτη ἔκδοση τῶν Ἀνθέων τοῦ Κακοῦ, μολονότι ὁ Μπωντλαίρ τὴν εἶχε σχεδιάσει μὲ ἄκρα ἐπιμέλεια, γίνεται post mortem, τὸν Δεκέμβριο τοῦ 1868, ἀπὸ τὸν ἐκδότῃ Μισέλ Λεβύ, πού διατηροῦσε τὸν ἐκδοτικὸ οἶκο Michel Lévy freres, ὁ ὁποῖος ἔδρευε στὴ γωνία τῆς Rue Vivienne 2 bis μὲ τὸ Boulevard des Italiens 15.¹⁶ Τὴν ἔκδοση αὐτή, πού τὴν προλόγισε ὁ Θεόφιλος Γκωτιέ μὲ ἕνα δοκίμιο τιτλοφορούμενο μὲ τὸ ὀνοματεπώνυμο τοῦ ποιητῆ καὶ τὴν κόσμησε μὲ ἕνα χαρακτηριστικὸ του ὁ Adrien-Jean Nargeot, τὴν εἶχαν σχεδιάσει ὁ Θεόδωρος ντὲ Μπανβίλ καὶ ὁ Σαρλ Ἀσελινώ, οἱ ὁποῖοι ἀφαίρεσαν μὲ δική τους πρωτοβουλία τὰ «ἀπαγορευμένα» ποιήματα τοῦ 1857, προκειμένου νὰ μὴν ἀντιμετωπίζει προβλήματα ὁ ἐκδότης μὲ τὴν πώληση τοῦ βιβλίου.

Ὁ Μπωντλαίρ ἐνδιαφερόταν γιὰ τὴν ἀρχιτεκτονικὴ κατὰταξη καὶ παρουσίαση τῶν Ἀνθέων τοῦ Κακοῦ στὸν ἴδιο βαθμὸ πού ἐνδιαφερόταν καὶ γιὰ τὸ περιεχόμενό τους. Ἦθελε δὲ νὰ ἀποκλείσει μὲ κάθε τρόπο τὴν ὅποια πιθανότητα νὰ μολυνθεῖ ὁ κῆπος τους ἀπὸ λυρικά «παρατράγουδα», ἀπὸ ὁποιοδήποτε ζιζάνιο πού θὰ τοῦ κατέστρεφε τὶς βιωμένες ὁδυνηρὲς ἐμπειρίες του.¹⁷ Στὴν ἐπιστολὴ του

16. Ὁ Michel Lévy (1821-1875) μαζί μὲ τοὺς ἀδελφούς του Nathan καὶ Kal-mus εἶχε ιδρύσει τὸν ἐκδοτικὸ οἶκο του τὸ 1836, ὅπου καί, ἐκτὸς τοῦ Μπωντλαίρ, ἐκδόθηκαν ἔργα τῶν Ἀλεξάνδρου Δουμᾶ, Βίκτορος Οὐγκώ, Ὁνορέ ντὲ Μπαλζάκ καὶ Ἀλφόσου Λαμαρτίνου.

17 Πρβλ. Walter Benjamin, *Σὰρλ Μπωντλαίρ: ἕνας λυρικός στὴν ἀκμὴ τοῦ καπιταλισμοῦ*, σ. 178.

τῆς 9ης Δεκεμβρίου 1856 πρὸς τὸν ἐκδότη τοῦ ἐκφράζεται ἔως καὶ προσβλητικὰ καὶ μὲ μὀλις ὑποκρυπτόμενη ἐμμονικὴ μι-
λώντας γιὰ τὴν *ordre des matieres*, γιὰ τὴν κατάταξη τῆς ποιη-
τικῆς ὕλης.

Nous pourrons disposer ensemble l'ordre des matieres des *Fleurs du mal* — ensemble, entendez-vous, car la question est importante.¹⁸

Θὰ μπορέσουμε νὰ ἐπιμεληθοῦμε μαζὶ τὴν κατάταξη τῆς ὕλης τῶν
Ἀνθέων τοῦ Κακοῦ — μαζὶ, ἀκοῦτε τί σᾶς λέω, διότι τὸ ζήτημα εἶ-
ναι σημαντικὸ.

Δικαιολογώντας τον θὰ πεῖ κανεῖς, βέβαια, ὅτι δὲν ἤθελε νὰ κάνει
τίποτα περισσότερο ἀπὸ τὸ νὰ ὑπερασπισθεῖ τὸ ἔργο του ὡς ἐνιαῖο
ὄργανισμός. Τὸ «ἐντελῶς ἄλλο», ποὺ ἐπιθυμοῦσε ὁ Μπωντλαῖρ νὰ
εἶναι ποιητικῶς τὰ Ἀνθη τοῦ Κακοῦ, ἔγκειται ἀκριβῶς στὸ ὅτι,
ἐνῶ τὸ κάθε ποίημα εἶναι αὐτοτελὲς καὶ ἀντιπροσωπεύει ἕτσι ἓνα
—θὰ λέγαμε— κλειστὸ ὅλον, ἀποτελεῖ συνάμα συστατικὸ στοιχεῖο
ἐνὸς εὐρύτερου συνόλου, ποὺ εἶναι καὶ τοῦτο ἓ ν α «ποίημα» αὐτο-
τελὲς καὶ ὁμοίως κλειστὸ ὡς ὅλον. Μποροῦμε νὰ τὸ ποῦμε καὶ ἄλ-
λιῶς: ὅτι τὸ κάθε ποίημα εἶναι ἓ ν α ἄνθος, ποὺ ἔχει μὲν αὐτοτελεῖ
σημασία ὡς ἄ ν θ ο ς, πλὴν ὅμως τὸ ἅπαν τῆς σημασίας του καὶ
τὸ πραγματικὰ αὐτοτελὲς νόημά του τὸ ἀποκτᾷ μέσα στὸν κῆπο
—καλύτερα: μέσα στὸν ἄ ν θ ὡ ν α—, ὅπου φύεται μαζὶ μὲ ἄλλα
ἐπίσης αὐτοτελεῖ ἄνθη. Τί ἄλλο νὰ σημαίνει ἄραγε ἡ λογικὴ ἐπι-
μονὴ τοῦ ποιητῆ στὸ νὰ χωρίζει τὰ ποιητικὰ ἄνθη του σὲ ομάδες
καὶ σὲ θέματα,¹⁹ ἀπὸ τὸ ὅτι τὰ εἶχε διανοηθεῖ καὶ ἀπὸ τὸ ὅτι ἤθε-
λε νὰ τὰ βλέπει ὡς ὀργανικὰ στοιχεῖα ἐνὸς ἐνιαίου ποιήμα-
τος; Καὶ ναί, ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρά (τοῦ ἰδίου νομίσματος ὅμως)
γιὰ τὸν Μπωντλαῖρ ὡς δημιουργὸ τὰ Ἀνθη τοῦ Κακοῦ ἀποτελοῦ-
σαν ὀργανικὸ μέρος ἐνὸς δράματος ὄχι ψυχολογικοῦ, ἀλλὰ ἀμιγῶς
ἠθικοῦ. Ἐξ ἄλλου καὶ στὸ δικαστήριό ἔτσι τὸ ὑπερασπίσθηκε: μὲ
τὸ ἐπιχείρημα τῆς ἠθικότητας. Διαβάζουμε τὰ λόγια,
ποὺ ζήτησε ἀπὸ τὸν δικηγόρο του νὰ πεῖ γιὰ λογαριασμό του ὑπε-
ρασπιζόμενος τὸ ἔργο του:

18. Charles Baudelaire, *Œuvres complètes*, τ. I, σ. 364.

19. Γιὰ τὴ διαίρεση τῶν Ἀνθέων τοῦ Κακοῦ, βλ. σσ. 614 ἐπ. τοῦ βιβλίου.

Le livre doit être jugé *dans son ensemble*, et alors il en ressort une terrible moralité.²⁰

Τὸ βιβλίο πρέπει νὰ κριθεῖ στὸ σύνολό του, ἀφοῦ μάλιστα καὶ ἀναδεικνύεται μέσα ἀπὸ ἓνα τεράστιο μάθημα ἠθικῆς.

Καὶ ἀλλοῦ, στὴν ἐπιστολὴ του τῆς 13ης Δεκεμβρίου 1861 πρὸς τὸν Ἀλφρέ ντὲ Βινύ, τὴν ὁποία ἔχω ἤδη μνημονεύσει στὸ *Προλογικὸ Σημείωμά μου*, ἔγραψε σχετικὰ μὲ τὴ σύλληψη τῶν *Ἀνθέων τοῦ Κακοῦ* τὰ ἀκόλουθα λόγια:

Le seul éloge que je sollicite pour ce livre est qu'on reconnaisse qu'il n'est pas un pur album et qu'il a un commencement et une fin. Tous les poèmes nouveaux ont été faits pour être adaptés au cadre singulier que j'avais choisi.²¹

Τὸ μόνο ἐγκώμιο ποὺ δέομαι γι' αὐτὸ τὸ βιβλίο εἶναι ν' ἀναγνωρίστει ὅτι δὲν εἶναι κάποιο τυχαῖο λεύκωμα ποιημάτων καὶ ὅτι ἔχει ἀρχὴ καὶ τέλος. "Ὅλα τὰ νέα ποιήματα φτιάχτηκαν γιὰ νὰ ἐνταχθοῦν στὸ μοναδικὸ πλαίσιο ποὺ εἶχα ἐξ ἀρχῆς ἐπιλέξει.

Τὸ ἔγραψα λίγες μόλις ἀράδες παραπάνω, καὶ θὰ τὸ ἐπαναλάβω: ἓνα ἐνιαῖο ποίημα εἶχε κατὰ νοῦν νὰ μᾶς δώσει ὁ Μπωντλαίρ. Σὰν ἄλλος Πόε (καὶ μὲ λίγη παραπάνω *licentia*..., μὲ λίγη παραπάνω ἄδεια θὰ ἔλεγα καί: σὰν ἄλλος Καλλίμαχος, ποὺ ἐχθαίρει τὸ ποίημα τὸ κυκλικόν) δὲν ἐπιθυμεῖ καθόλου νὰ γράψει ἔπη· προτιμᾷ νὰ συνθέσει ἓνα ποίημα φτιαγμένο μὲ —ἄς μὴ μᾶς τρομάξει ἡ λέξη— ἀποσπάσματα..., μὲ ἀποσπάσματα, ὅμως, αὐτοτελῆ (τὸ εἶπαμε ἤδη) καὶ συνεχόμενα μὲ δεσμοὺς διαλεκτικῆς καὶ λυρικῆς ἐνότητος, καὶ δίχως τὸ παραμικρὸ ἴχνος πεζολογίας ἢ ρητορικῆς ἐπιτηδεύσεως νὰ τοὺς ρυτιδώνει τὴ νεανικὴ καὶ νεωτερικὴ τους ὄψη, πρᾶγμα ποὺ σημαίνει ὅτι εἶναι ἓνα ποίημα ἰσχυρό, ἓνα ποίημα ἰσχύος, ἓνα ποίημα γενικῆς νεωτερικῆς ἰσχύος.²² Τὸ συ-

20. Charles Baudelaire, *Œuvres complètes*, τ. I, σ. 193.

21. Charles Baudelaire, *Correspondance*, τ. II, σ. 196.

22. Λόγου γενομένου γιὰ τὴ σχέση τῆς νεωτερικότητος μὲ τὴν «ἐξουσιαστικὴ θέληση», βλ. Georges Balandier, *Le Detour, Pouvoir et Modernité*, Paris 1985, σ. 13:

νέθεσε και μᾶς τὸ ἔδωσε, ἀλλά, γιὰ νὰ τὸ πάρουμε ἀκέραιο στὰ χέρια μας, ἔπρεπε νὰ περιμένουμε μερικὲς δεκαετίες ἀκόμα...

Γιατὶ παρὰ τὴν κατὰ τὰ ἀνωτέρω τρίτη ἔκδοση τῶν Ἀνθέων τοῦ Κακοῦ τὸ 1868, ποὺ ἔφερε μάλιστα και τὴν ἐπιγραφή *édition définitive*, ἡ *édition définitive*, ἡ ὁριστικὴ ἔκδοση, ὅπως τὴν εἶχε συλλάβει στὸν νοῦ του ὁ Μπωντλαίρ, δὲν εἶδε ποτὲ τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος. Ἡ ὑπόληψη τοῦ συγγραφέα, τοῦ ἐκδότη του και τῶν Ἀνθέων τοῦ Κακοῦ ἀποκαταστάθηκε, ὅπως θὰ δοῦμε παρακάτω, μὲ δικαστικὴ ἀπόφαση τὸ 1949. Ἀπὸ τὸ 1868 ἕως και τὰ 1975-1976 ἔγιναν διάφορες ἐκτυπώσεις τῶν Ἀνθέων τοῦ Κακοῦ, τόσο στὸ πλαίσιο τῶν Ἀπάντων τοῦ ποιητῆ ὅσο και ἐπ' εὐκαιρίᾳ μεμονωμένων ἐκδόσεων. Ἡ κατὰ τὴ γνώμη μου σημαντικότερη ἔκδοση εἶναι αὐτὴ τοῦ Claude Pichois, ἀπὸ τὶς παρισινὲς ἐκδόσεις Gallimard, ποὺ κυκλοφόρησε κατὰ τὰ ἔτη 1975-1976: ἔχει ὡς βάση της τὴν ἔκδοση τοῦ 1861, συνοδεύεται δὲ ἀπὸ τὴ συλλογὴ *Τὰ συντρίμματα τοῦ ναυαγίου* (*Les Épaves*, 1866), και κλείνει μὲ τὰ δεκατέσσερα *Ποιήματα προστεθέντα στὴν τρίτη ἔκδοση τῶν Ἀνθέων τοῦ Κακοῦ τοῦ 1868* (*Apport de la troisième édition des Fleurs du Mal*, 1868).

Ἔτσι ἡ ὁριστικὴ ἔκδοση τῶν Ἀνθέων τοῦ Κακοῦ μὲ τὴν προσθήκη στὸ σῶμα τῆς δεύτερης ἔκδοσης τοῦ 1861 ἄλλων δεκατεσσάρων ποιημάτων και μὲ τίτλο *Apport de la troisième édition des Fleurs du Mal* (: *Συνεισφορὰ στὴν τρίτη ἔκδοση τῶν Ἀνθέων τοῦ Κακοῦ*), γίνεται τὸ 1975-1976 ἀπὸ τὸν καθηγητὴ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Σορβόνης Κλώντ Πισουά:²³ Πρόκειται γιὰ τὴν ἔκδοση Charles Baudelaire, *Œuvres complètes*, 2 tomes, Paris, Gallimard, Bibliothèque de la Pléiade. Μὲ τὴν ἐν λόγῳ προσθήκη τὸ πλῆρες ἔργο περιλαμβάνει συνολικὰ 164 ποιήματα.²⁴

Interroger la modernité, c'est aussi interroger *indirectement* le pouvoir, car ses tenants se donnent pour tâche de la prendre en charge, alors que ses contestataires la récusent comme trompeuse, dépersonnalisante.

23. Ὑποσημειώνεται ὅτι ὁ παγκοσμίως κορυφαῖος συγκριτολόγος Claude Pichois (1925-2004) ἔχει ἐκδώσει ἐπίσης τὰ Ἀπαντα τῆς Κολέτ και τοῦ Ζεράρ ντὲ Νερβάλ. — Σχετικὰ μὲ τὴ διάθρωση τῶν τριῶν ἐκδόσεων, βλ. παρακάτω στίς σσ. 626 ἐπ.

24. Τὸ ἔχω ἀναφέρει και στὸ *Προλογικὸ Σημείωμα*: στὴν πραγματικότητά ὁ ἀριθμὸς τῶν ποιημάτων εἶναι 163, ἐπειδὴ ἓνα ποίημα —τὸ γραμμένο στὰ λατινικὰ «Franciscæ meæ laudes»— ἔχει συμπεριληφθεῖ δύο φορές.

Ἀξίζει νὰ γραφεῖ ἐδῶ ὅτι ἡ κριτικὴ ἀντιμετώπισε πολὺ ἐπιφυλακτικὰ τὴν πρώτη ἔκδοση τῶν Ἀνθέων τοῦ Κακοῦ, αὐτὴν τοῦ 1857. Ἐνῶ ὁ θεωρητικὸς τοῦ δανδισμού Ἰούλιος-Ἀμεδαῖος Μπαρμπέ ντ' Ὁρεβιγὺ ἐξέφρασε ρητὰ τὸν θαυμασμό του γιὰ τὰ ποιήματα, ἀποκαλώντας τὸν ποιητὴ τους «Dante d'une époque déchuée», παναπεῖ «Δάντη μιᾷς ξεπεσμένης ἐποχῆς»,²⁵ ὁ Θεόφιλος Γκωτιέ, στὸν ὅποιον ἦσαν ἀφιερωμένα, ἐτήρησε αἰδῆμονα σιγὴν — πέραν τούτου δὲ οὔτε στὴ δίκη συμπαραστάθηκε μὲ κανέναν τρόπο στὸν ποιητὴ. Ἀκόμα καὶ ὁ διορατικώτατος ἐκεῖνος Σαίντ-Μπέβ, σὲ μιὰν ἐπιστολὴν τοῦ πρὸς τὸν ποιητὴ, ἀφοῦ πρῶτα τὸν ὑμνήσει — ἄς μοῦ ἐπιτραπεῖ νὰ πῶ — «λελογισμένα», κατόπιν τὸν συμβουλεύει τρόπον τινα προειδοποιητικά, γράφοντάς του:

Ἐπιτρέψτε μου νὰ σᾶς δώσω μιὰ συμβουλὴ, ποὺ θὰ ἐξέπληττε ἐκείνους ποὺ δὲν σᾶς γνωρίζουν: δυσπιστεῖτε πάρα πολὺ ἀπέναντι στὸ πάθος — εἶναι, βεβαίως, ἡ προσωπικὴ σας θεωρία. Καὶ συναρμονίζεσθε πάρα πολὺ μὲ τὸ πνεῦμα, μὲ τὸν λογικὸ συνδυασμό. Ἀφῆστε τὰ πράγματα νὰ γίνονται, καὶ μὴ φοβάστε τόσο πολὺ νὰ νιώθετε σὰν τοὺς ἄλλους, μὴν σᾶς τρώει ποτὲ ὁ φόβος πὼς εἴστε ἐξαιρετικὰ κοι-

25. Ἴδου τὸ πλήρες παράθεμα, ὅπως δημοσιεύθηκε ἀργότερα (Jules Barbey D'Aureville, *Les Œuvres et les hommes (Ire série) — III. Les Poètes*, Paris 1862, σ. 380):

Il y a du Dante dans l'auteur des *Fleurs du Mal*, mais c'est du Dante d'une époque déchuée, c'est du Dante athée et moderne, du Dante venu après Voltaire, dans un temps qui n'aura pas de Saint-Thomas

Ὑπάρχει Δάντης στὸν συγγραφέα τῶν Ἀνθέων τοῦ Κακοῦ, ἀλλὰ εἶναι Δάντης μιᾷς ξεπεσμένης ἐποχῆς, εἶναι Δάντης ἄθεος καὶ νεωτερικός, Δάντης ἀφιχθεὶς μετὰ Βολταῖρον, σὲ καιροὺς ποὺ δὲν θὰ ὑπάρξει πιά Ἁγιὸς Θωμᾶς ὁ Ἀκινάτης.

Διευκρινίζω ὅτι δὲν εἶναι τυχαία ἡ ἐπιλογὴ τοῦ ὀνόματος τοῦ Δάντη ἀπὸ τὸν Μπαρμπέ ντ' Ὁρεβιγὺ. Ὁ Μπωντλαῖρ θαύμαζε καὶ μελετοῦσε τὸν φιορεντίνον poeta sovrano. Στὸ *Salon de 1846* συναντᾶμε δύο σχετικὲς μαρτυρίες: κατὰ πρῶτον ἔχει παραθέσει τοὺς στίχους 64-93 ἀπὸ τὸ 40 ἄσμα τῆς Κόλασης στὴν πεζὴ μετάφραση τοῦ Pier Angelo Fiorentino, ποὺ εἶχε ἐκδοθεῖ τὸ 1840, καί, κατὰ δεύτερον, παρουσιάζει τὸν πίνακα τοῦ Εὐγενίου Ντελακρουά Ὁ Δάντης καὶ ὁ Βιργίλιος στὴν κόλαση (*Dante et Virgil aux enfers*). Βλ. σχετικὰ Antonio Prete, *Il demone dell'analogia*, Milano 1986, σσ. 67-79 (: «Damnata Beatrix. La "Commedia" e "Les Fleurs du mal"»).

νός: διότι έσεις, μέσα στην έκφραστική σας φινέτσα, πάντα θα έχετε κάτι, πού θα έπαρκει νά σ'ς διακρίνει.²⁶

‘Ο μόνος, πού έξ άρχής ύπηρξε ένθουσιώδης με τὰ ποιήματα και άντιλήφθηκε τή νεωτερικότητά τους, ήταν ό Βίκτωρ Ούγκώ. Στην έπιστολή του τής 30ής Αύγούστου 1857 γράφει στον Μπωντλαίρ ότι «τὰ Άνθη τοῦ Κακοῦ λάμπουν και φωτίζουν σάν άστέρια» (: «*Vos Fleurs du Mal rayonnent et éblouissent comme des étoiles*»). Άλλά και για νά τόν συγχαρεί έπί τή καταδίκη του από τὰ δικαστικά όργανα τοῦ Ναπολέοντος Γ΄, τοῦ έγραψε στις 6 ‘Οκτωβρίου 1859 ότι τὰ Άνθη τοῦ Κακοῦ κομίζουν στη λογοτεχνία *un frisson nouveau*, παναπεῖ νέο ρίγος.²⁷ Πόσο σημαντικό είναι τοῦτο —πέρα από ώραία και παρεμπιπτόντως κολακευτική έκφραση— άς αφήσουμε νά μάς τό εξηγήσει ό Άντόρνο στην *Αίσθητική θεωρία* του, όπου, έχοντας κατά νουν τό έργο όχι μόνο τοῦ Μπωντλαίρ, αλλά και τοῦ Ρεμπώ, και τό τί νέα και νεωτερικά πράγματα έκόμισαν άμφότεροι στην *ars poetica*, έγραφε ότι «der Schauer reagiert auf die kryptische Verslossenheit, die Funktion jenes Moments des Unbestimmten ist».²⁸ Άλλά καλύτερα είναι νά παραθέσω μαζί με τή μετάφραση τοῦ παραπάνω και τό ευρύτερο άπόσπασμα στὰ έλληνικά:

Τό ρίγος είναι μιὰ αντίδραση στην κρυφίνοια, πού είναι συνάρτηση τοῦ άκαθόριστου στοιχείου. Είναι όμως και μιὰ μιμητική συμπεριφορά πού άντιδρά στο άφηρημένο ως μίμηση. Μόνο στο Νέο παντρεύεται ή μίμηση με τήν όρθολογικότητα χωρίς ύποτροπή: στο ρίγος τοῦ

26. Βλ. *Lettre de M. Sainte-Beuve* [Appendice aux *Fleurs du Mal*]:

Laissez-moi vous donner un conseil qui surprendrait ceux qui ne vous connaissent pas: vous vous défiez trop de la passion, c'est chez vous une théorie. Vous accordez trop à l'esprit, à la combinaison. Laissez-vous faire, ne craignez pas tant de sentir comme les autres, n'ayez jamais peur d'être trop commun; vous aurez toujours assez, dans votre finesse d'expression, de quoi vous distinguer.

27. Δές, όμως, πώς συγκρίνει τόν Μπωντλαίρ με τόν Ούγκώ ό Μαρσέλ Προύστ, *Σχετικά με τόν Μπωντλαίρ*, σ. 16:

Δίπλα σ' ένα βιβλίο όπως τὰ Άνθη τοῦ Κακοῦ πόσο μοιάζει πλαδαρό, άόριστο, δίχως τόνο τό πελώριο έργο τοῦ Ούγκώ! ‘Ο Ούγκώ δέν έπαψε νά μιλά για τόν θάνατο, αλλά με τήν άπόσταση ένός καλοφαγά, ένός μεγάλου καλοπερασάκια.

28. Theodor W. Adorno, *Ästhetische Theorie*, σ. 38.

Νέου ὁ ἴδιος ὁ ὀρθὸς λόγος λαμβάνει μιμητικὸ χαρακτήρα, μὲ ἀφθα-
στη δύναμη στὸν Ἑντγκαρ Ἄλλαν Πόε, πραγματικὰ ἕναν φάρο τοῦ
Μπωντλαίρ καὶ ὅλης τῆς νεωτερικότητος. Τὸ Νέο εἶναι ἓνα τυφλὸ
σημεῖο, κενὸ ὅπως τὸ τέλειο «αὐτὸ ἐδῶ» [τόδε].²⁹

Εἶναι γνωστὸ ὅτι ὁ Μπωντλαίρ, παρ' ὅλο πὺν ἀφιέρωσε στὸν Βί-
κτορα Οὐγκὼ τρία ποιήματά του —καὶ μάλιστα ποιήματα πολλὰ-
πλῶς σημαίνοντα καὶ μὲ ποικίλες κοινωνικὲς συνδηλώσεις τονι-
σμένα—, δὲν ἔτρεφε γι' αὐτὸν τὰ καλύτερα αἰσθήματα.³⁰ ἀπὸ τὴν
ἄλλη μεριά θαύμαζε ἀνεξήγητα πολὺ τὸν Θεόφιλο Γκωτιέ, ὁ ὁποῖος
—ὅπως ἔχει, ἄλλωστε, πιά ἀναμφισβητήτως «ἀποδειχθεῖ»— δὲν
ἐντάσσεται μὲ κανέναν τρόπο στὴ χορεία τῶν μεγάλων ποιητῶν,
στὴν ὁποία πρωτοστατοῦν τόσο ὁ Μπωντλαίρ ὅσο καὶ ὁ Οὐγκώ. Ὁ
Οὐγκὼ «ὑπερασπίστηκε» τὸν Μπωντλαίρ τότε πὺν τὰ λόγια εἶχαν
ἄξια, διότι ὅ,τι λεγόταν δὲν λεγόταν στὸν ἄερα καὶ ἀτιμωρητί: τό-
τε, δηλαδή, πὺν ζοῦσε ὁ Μπωντλαίρ καὶ ἦταν ὅχι ἄμνὸς τοῦ Κυ-
ρίου, ἀλλὰ μαῦρο πρόβατο τῆς κοινωνίας. Ὁ Γκωτιέ φανερώθηκε
μέσα ἀπὸ τὰ πηχτὰ σκοτάδια του μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Μπωντλαίρ,
γιὰ νὰ γράφει —ἐκτενέστατον μάλιστα— Πρόλογο στὰ Ἄνθη τοῦ
Κακοῦ, πὺν ξαναβγῆκαν («κουτσουρεμένα»), καὶ ἃς ἦταν ἄλλη καὶ
γνωστὴ ἢ ἐκδοτικὴ βούληση τοῦ ποιητῆ τους.

Μένει καὶ πρέπει νὰ πῶ λίγα λόγια γιὰ τὴ δίκη τῶν Ἀνθέων
τοῦ Κακοῦ.³¹ Διαβάσαμε πὺν πάνω στὰ γαλλικὰ τὰ λόγια πὺν ἔγρα-

29. Theodor W. Adorno, *Αἰσθητικὴ θεωρία*, σ. 46.

30. Βλ. ἐντελῶς ἐνδεικτικὰ, R. Turner, «Hugo et Baudelaire», στὸ *The French Review*, τ. 10 (1936), σσ. 102-108· Léon Cellier, *Baudelaire et Hugo*, Paris 1970· καὶ Giovanni Dotoli, «Baudelaire – Hugo: Une rencontre au bord de l'abîme», στὸ David R. Ellison / Ralph Heyndels (ἐπιμ.), *Les modernités de Victor Hugo*, Fasano 2004, σσ. 139-164. — Ὑπάρχει καὶ «μυθιστορηματικὴ» μαρ-
τυρία τῆς ἀντιπάθειας τοῦ Μπωντλαίρ γιὰ τὸν Οὐγκώ· βλ. Bernard-Henri Lévy, *Οἱ τελευταῖες ἡμέρες τοῦ Μπωντλαίρ*, σ. 84:

Ὁ Οὐγκώ. Τὰ ἴδια καὶ γιὰ τὸν Οὐγκώ. Αὐτὸν τὸν σιχαίνεταν. Τὸν χλευάζε. Καὶ
τίποτα δὲν τὸν διασκέδαζε περισσότερο, στίς συζητήσεις μεταξὺ φίλων, ὅσο τὸ
νὰ κάνει πλάκα πάνω στὴ βλακεία του, τὴν παράλογη ὑγεία του, τὴν λατρεία τοῦ
σφρίγγου πὺν εἶχε, τοὺς κομπασμούς του, τὸ περίφημο «ἐμπρός» του, τὴν αὐτάρ-
κειά του, τὴν εὐήθεια τῶν βιβλίων του [...].

31. Βλ. σχετικὰ, Πιερ Κυριά, «Ἡ δίκη ἐνὸς ἀνθρώπου», στὸ Ὅδὸς Πα-
νός, τχ. 149, σσ. 28-32.

ψε σὲ ἓναν ἄθλιο λίβελλο ὁ Γκυστάβ Μπουρντεν στὸν *Figaro* στὶς 5 Ἰουλίου 1857. Τὰ μεταφράζω ἀμέσως παρακάτω:

Τὸ βιβλίο αὐτὸ εἶναι ἓνα νοσοκομεῖο ἀνοικτὸ σὲ ὅλες τὶς διαταραχὲς τοῦ νοῦ, σὲ ὅλες τὶς σήψεις ποὺ μπορεῖ νὰ ὑποστεῖ ἡ καρδιά· ἀλλὰ ἀκόμη κι ἂν ὑπῆρχε κάτι γιὰ νὰ τὶς γιastreψεῖ, τοῦτες εἶναι ἀνιάτες.

Στις 20 Αὐγούστου 1857 τὸ Πλημμελιοδικεῖο τοῦ Σηκουάνα, μὲ δημόσιο κατήγορο τὸν διαβόητο Ἑρνέστο Πινάρ πού, συμμετέχοντας ἕξι μῆνες νωρίτερα σὲ δίκη στὴ Ρουέν, εἶχε προτείνει ἀνεπιτυχῶς τὴν καταδίκη τοῦ Φλωμπέρ ὡς συγγραφέα τοῦ μυθιστορήματος *Μαντάμ Μποβαρύ*, ἀπῆλλαξε μὲν τὸν Μπωντλαίρ ἀπὸ τὴν κατηγορία τῆς προσβολῆς τῆς θρησκείας, ἀλλὰ τὸν καταδίκασε ἐπὶ προσβολῇ τῶν δημοσίων ἡθῶν, ἐπιβάλλοντάς του ἐπὶ πλέον χρηματικὴ ποινὴ ὕψους 300 φράγκων καὶ διατάσσοντας, παράλληλα μὲ τὴν κατάρχεση τῶν ἐκδοθέντων ἀντιτύπων τῶν *Ἀνθέων τοῦ Κακοῦ*, ὅτι σὲ περίπτωσι ἐπανεκδόσεώς τους στὴ νέα ἐκδοσι δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ περιέχονται τὰ ἀκόλουθα ἕξι ποιήματα: «Λέσβος», «Κολασμένες γυναῖκες» («Δελφίνη καὶ Ἱππολύτη»), «Ἡ Λήθη», «Σ' ἐκείνην ποὺ παραεῖναι χαρούμενη», «Τὰ κοσμήματα» καὶ «Οἱ μεταμορφώσεις τῆς βαμπίρας». Τὸν Νοέμβριο τοῦ 1946 ἡ Γαλλικὴ Ἑταιρεία Λογοτεχνῶν αἰτήθηκε τὴν ἀναθεώρησι τῆς δίκης τοῦ 1857 ἐνώπιον τοῦ Ποινικοῦ Τμήματος τοῦ Ἀκυρωτικοῦ Δικαστηρίου τῆς Γαλλίας. Στις 19 Μαΐου 1949 ἐκδόθηκε ἀθωωτικὴ ἀπόφασι καὶ ἔτσι ἀποκαταστάθηκε δημοσίως ἡ τιμὴ τοῦ Καρόλου Μπωντλαίρ, τοῦ ποιητῆ τῶν *Ἀνθέων τοῦ Κακοῦ*.³²

Μολονότι περιττεύει νὰ λεχθεῖ, διότι πρόκειται περὶ καθαρῆς κοινοτοπίας, θὰ τὸ πῶ: τὰ *Ἄνθη τοῦ Κακοῦ* δὲν μαράθηκαν ποτέ, θάλλουν αἰωνίως.³³ Καὶ ὄχι μόνο στὴν ἐπικράτεια τῆς γαλλικῆς

32. Στὴν ἐκδοσι Μπωντλαίρ, *Τὰ Ἄνθη τοῦ Κακοῦ*, μεταφραστῆς Γ[ιὼργης] Σημηριώτης, Ἐκδόσεις Μαρχῆ, Ἀθήνα [χ.χ.], σσ. 157-164, παρατίθενται λεπτομερῆ στοιχεῖα ἀπὸ τὴν ἀναθεώρησι τῆς δίκης.

33. Βλ., ὅμως, τὴ θέσι, μὲ τὴν ὁποία κλείνει τὴ σχετικὴ μελέτη του ὁ Georges Bataille, *Ἡ λογοτεχνία καὶ τὸ Κακό*, σ. 51:

Ἡ ἴδια ἡ ποίησι τοῦ Μπωντλαίρ εἶναι ξεπερασμένη: ἡ ἀντίφασι ἀνάμεσα σὲ μιὰ ἄρνησι τοῦ Καλοῦ (ἄξιας ποὺ καθορίζεται ἀπὸ τὴ μέριμνα τῆς διάρκειας) καὶ

γλώσσας. Εἶναι βιβλίο πολυμεταφρασμένο, δηλαδή βιβλίο μεταφρασμένο πολλές φορές στὴν ἴδια γλώσσα καὶ σὲ ὅλες σχεδὸν τὶς γλῶσσες. Μὲ τὴ μετάφραση τῶν ποιημάτων του ἔχουν καταπιαστεῖ κορυφαῖοι ποιητὲς σὲ κάθε ἐθνικὴ γραμματεία, καὶ πάνω στοὺς στίχους του ἔχουν δοκιμασθεῖ μετρικὰ οἱ πιὸ τολμηροὶ ποιητικοὶ κάλαμοι. Πέραν τούτου ἡ ἐν γένει ποιητικὴ του ἔχει ἀπασχολήσει τὶς ὑψηλὲς κριτικὲς καὶ συνάμα φιλοσοφικὲς διάνοιες. Ἀλλὰ —τὸ γιὰ μένα κυριότερο— εἶναι ὅτι τὰ *Ἄνθη τοῦ Κακοῦ* ἔχουν διαμορφώσει, καὶ ἐξακολουθοῦν νὰ διαμορφώνουν, ποιητικὲς συνειδησεις σὲ ὁλόκληρο τὸν κόσμο. Νὰ γιατί ἔγραψα παραπάνω ὅτι ὅ,τι εἶναι ὁ Ὅμηρος γιὰ τὴν ποίηση εἶναι καὶ ὁ Μπωντλαίρ γιὰ τὴ νεωτερικὴ ποίηση — καὶ αὐτὸ εἶναι κάτι ποὺ οὔτε ἡ ἀχαλίνωτη φαντασία τοῦ Μπωντλαίρ δὲν θὰ μποροῦσε νὰ τὸ χωρέσει, νὰ τὸ «φανταστεῖ»!

Ἀφοῦ γνωρίσαμε τὰ *Ἄνθη τοῦ Κακοῦ* καὶ τὴν ἐκδοτικὴ τύχη τους, ἃς γνωρίσουμε τώρα καὶ τὸν συγγραφέα τους. Ὁ Κάρολος-Πέτρος Μπωντλαίρ (Charles-Pierre Baudelaire) γεννήθηκε στὸ Παρίσι στὶς 9 Ἀπριλίου 1821. Γονεῖς του ἦσαν ὁ γηραιὸς ἀνώτατος κρατικὸς λειτουργὸς Joseph-François Baudelaire καὶ ἡ κατὰ τριαντατέσσερα ἔτη νεότερή του Caroline Archimbaut-Dufays. Ὁ πατέρας του, ποὺ ἦταν ἤδη χῆρος ἀπὸ τὸν προηγούμενο γάμο του, κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ ὁποίου εἶχε ἀποκτήσει ἕναν γιό, ἀπεβίωσε γρήγορα, τὸ 1827. Τὸν Νοέμβριο τοῦ ἐπόμενου ἔτους ἡ μητέρα του ἤλθε εἰς γάμου κοινωνίαν μὲ τὸν ἀντισυνταγματάρχη Jacques Aupick, ὁ ὁποῖος ἀργότερα προήχθη μέχρι τὸν βαθμὸ τοῦ στρατηγοῦ τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ, ἐξελέγη γερουσιαστής, ἐντάχθηκε στὸ διπλωματικὸ σῶμα καὶ ὑπηρέτησε ὡς πρέσβης στὴν Τουρκία καὶ στὴν Ἰσπανία. Ἡ σύνθεση αὐτῆς τῆς οἰκογένειας καὶ τοῦ εὐρύτερου συγγενικοῦ περιβάλλοντος, ἀλλὰ καὶ ὁ τρόπος ζωῆς της στὸ Παρίσι, κατόπιν στὴ Λυὼν καὶ ὕστερα ξανά στὸ Παρίσι ἦταν ὅ,τι χειρότερο σημάδεψε τὴ ζωὴ τοῦ ποιητῆ:³⁴

στὴ δημιουργία ἐνὸς ἔργου παντοτινοῦ ὁδηγεῖ τὴν ποίηση σὲ μιὰ κατεύθυνση γοργῆς ἀποσύνθεσης, ὅπου συλλαμβάνει τὸν ἑαυτὸ της ὁλοένα μὲ πιὸ ἀρνητικὸ τρόπο, σὰν μιὰ τέλεια σιγὴ τῆς θέλησης.

34. Ὁ Μπωντλαίρ μίσησε ἐξ ἀρχῆς τὸν πατριό του καὶ ἀντιπάθησε (προσκαίρως ὅμως) τὴ μητέρα του γιὰ τὴν ἐπιλογή της νὰ τὸν παντρευτεῖ. Οἱ πρῶ-

δὲν ἦταν μόνο οἱ διαρκεῖς καὶ ἀσίγαστες συγκρούσεις ἀνάμεσα στὴ «νεολαία» καὶ τὴ «γερουσία»· ἦταν καὶ τὸ ὅτι κάθε τόσο κάποιος ἀπὸ τοὺς πολλοὺς συγγενεῖς ἐγκατέλειπε τὰ ἐγκόσμια, καὶ ἔτσι ἐντεινόταν τὸ «οἰκογενειακὸ δράμα» μέσα στὸ ντεκὸρ τοῦ θανάτου. Ὁ Κάρολος μισοῦσε βαθύτατα τὸν Ὀπίκ, ἐπειδὴ ὁ ἄνδρας αὐτὸς στὰ μάτια του ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς δὲν ἦταν μόνο ὁ «ἄντρας τῆς μητέρας του», ἀλλὰ καὶ ἐπειδὴ ἡ «πειθαρχία», ποὺ τὸν διέκρινε ὡς στρατιωτικό, δὲν ἐναρμονιζόταν καθόλου μὲ τὸ «ἄνευ ὀρίων καὶ ἄνευ ὅρων» τῆς ποιητικῆς ζωῆς, ποὺ ἀρχηγό της ἀναγνωρίζει μόνο τὸ ὄνειρο.³⁵ Ἀπὸ τὸν Νοέμβριο τοῦ 1828 χρονολογεῖται ἡ διαπιστωμένη διαταραχὴ τῆς ψυχικῆς υἱείας τοῦ Μπωντλαίρ.³⁶

Ὁ Κάρολος ἦταν ἐπιμελὴς καὶ καλὸς μαθητής. Τοῦ ἄρεσαν δὲ πολὺ τὰ λατινικά, καὶ μάλιστα σὲ κάποιον διαγωνισμό εἶχε τιμηθεῖ μὲ τὸ πρῶτο βραβεῖο.³⁷ Δὲν ἄντεχε, ὡστόσο, καθόλου τὴ σκληρὴ πειθαρχία τοῦ σχολείου, καθὼς ἦταν στοιχεῖο ποὺ δὲν συμβάδιζε οὔτε μὲ τὸν χαρακτήρα του οὔτε μὲ τὶς ἀντιλήψεις του. Μολονότι στὶς 18 Ἀπριλίου 1839 ἀποβλήθηκε «δι' ἀνάρμοστον διαγωγὴν» ἀπὸ τὸ Κολέγιο Louis-le-Grand, ὅπου φοιτοῦσε, ἔλαβε στὶς 2 Αὐγούστου τὸ ἀπολυτήριο τοῦ μπακαλορεά του καὶ ξεκίνησε νὰ σπουδάζει νομικά, σπουδὲς ποὺ οὐδέποτε περάτωσε. Στὸ πανεπιστήμιο ἀναμείχθηκε μὲ παρέες φοιτητῶν, ποὺ ἔγραφαν τὰ πρῶτα τους ποιήματα, ἰδίως δὲ μὲ τὰ δραστήρια μέλη τῆς ἐπονομαζόμενης «École Normande» (τῆς «Νορμανδικῆς Σχολῆς»): μὲ τὸν Gustave Levasseur, τὸν Philippe de Chennevières καὶ τὸν Ernest Prarond, κα-

τες στροφὲς τοῦ πρώτου ποιήματος τῶν *Ἀνθέων* τοῦ *Κακοῦ* (τῆς «Εὐλογίας», βλ. σ. 36) ἀπηχοῦν τὴ στάση του ἀπέναντι στὴ μητέρα του.

35. Ἴδου μιὰ σχετικὴ ἐξομολόγησή του: Μπωντλαίρ, *Ἐπιλογή ἀπὸ τὰ *Journaux intimes**, σ. 89:

Αὐτὴ ἡ συνήθεια νὰ χρησιμοποιοῦνται στρατιωτικὲς μεταφορὲς ὑποδηλώνει πνεύματα, ὅχι στρατευμένα, ἀλλὰ φτιαγμένα γιὰ τὴν πειθαρχία, δηλαδὴ γιὰ τὴν ὁμοιομορφία, πνεύματα γεννημένα ὑπηρέτες, βελγικὰ πνεύματα ποὺ δὲν μποροῦν νὰ σκεφθοῦν παρὰ ἀγεληδόν.

36. Βλ. σχετικὰ, Φώτης Σκούρας, «Σχετικὰ μὲ τὴν κληρονομικότητα σὲ θέματα υἱείας», στὸ *Ὁδὸς Πανός*, τχ. 149, σσ. 67-98.

37. Ἐχει συγγράψει, μάλιστα, ὅπως ἔχει ἤδη λεχθεῖ, καὶ ποίημα στὰ λατινικά· πρόκειται γιὰ τὸ «Franciscae meae laudes» (βλ. σ. 196).

νείς από τους οποίους δὲν διέπρεψε ὡς ποιητῆς ἀργότερα. Τὴν ἴδια ἐποχὴ γνωρίστηκε ὄχι μόνο μὲ ἤδη ἔνδοξες μορφές τῶν γραμμάτων (: μὲ τὸν Ζερᾶρ ντὲ Νερβάλ, μὲ τὸν Θεόφιλο Γκωτιέ καὶ μὲ τὸν Ὀνορέ ντὲ Μπαλζάκ), ἀλλὰ καὶ μὲ μία ἐβραία πόρνη, τὴ Σάρα, τὴν ἐπονομαζόμενη «Louchette», τουτέστιν («Ἀλληθωρίτσα»), ποὺ ἦταν ἡ πρώτη του μούσα, γιὰ τὴν ὁποία ἔχει γράψει τὸ ἀποτελούμενο ἀπὸ δώδεκα τετράστιχες στροφές νεανικὸ ποίημα *Sarah la louchette* (αὐτὸ ποὺ ἀρχίζει μὲ τὸν στίχο «*Je n'ai pas pour maîtresse une lionne illustre*») καὶ ἡ ὁποία «κρύβεται» πίσω ἀπὸ τὰ ποιήματα ὑπ' ἀριθμ. XXV καὶ XXXII τῶν Ἀνθέων τοῦ Κακοῦ: «*Tu mettrais l'univers entier dans ta ruelle, / Femme impure!*» καὶ «*Une nuit que j'étais près d'une affreuse Juive*».³⁸

Τὸ 1841, ὕστερα ἀπὸ τὴ σθεναρὴ ἄρνησή του νὰ δεχθεῖ νὰ ἐνταχθεῖ στὸ διπλωματικὸ σῶμα, τὸ οἰκογενειακὸ συμβούλιο ἀποφάσισε μὲ εἰσήγηση τοῦ πατριοῦ του νὰ μπαρκάρει ὁ Κάρολος ἀπὸ τὸ Μπορντώ καὶ νὰ ταξιδέψει στὴν Ἰνδία, γιὰ νὰ ξεφύγει καὶ νὰ γλυτώσει διὰ παντὸς ἀπὸ τὶς βλαπτικὲς συνήθειες τοῦ ἔκλυτου φοιτητικοῦ βίου στὸ Παρίσι. Ὁ νεαρὸς τὸ δέχτηκε, ἐπειδὴ ἔβλεπε στὸ ταξίδι καὶ στὴν ἐνδεχόμενη περιπέτεια μιὰν ἄκρως ἐνδιαφέρουσα πτυχὴ τῆς μποέμικης ζωῆς ποὺ ἤδη εἶχε ὁ ἴδιος ἐπιλέξει νὰ διαγάγει. Τὸ «*Paquebot-des-Mers-du-Sud*», μὲ πλοίαρχο καὶ συνάμα ἄτυπο ἐπίτροπο τοῦ νεαροῦ ταξιδιώτη τὸν οἰκογενειακὸ φίλο Paul Saur, σάλπαρε στὶς 9 Ἰουνίου 1841 μὲ προορισμὸ τὴν Καλκούτα, στὴν ὁποία ὁ ποιητῆς δὲν ἔφτασε ποτέ. Λόγω ναυαγίου τοῦ πλοίου στὶς 19 Σεπτεμβρίου βρέθηκε στὴ Νῆσο τοῦ Μαυρικίου, ὅπου καὶ φιλοξενήθηκε γιὰ ἕναν μῆνα ἀπὸ τὴν οἰκογένεια τοῦ Autard de Bragard — ἀφιέρωσε, μάλιστα, τὸ σονέτο «*À une dame créole*» στὴν κυρία Μπραγκάρ,³⁹ τὸ ὁποῖο θεωρεῖται, σημειωτέον, ἀπὸ τὴ φιλολογικὴ κοινότητα ὅτι εἶναι τὸ πρῶτο «ἐπίσημο» ποίημά του, καὶ τὸ δημοσίευσε ἀργότερα, στὶς 25 Μαΐου 1845, στὴν ἐπιθεώρηση *L'Artiste* μὲ τὸ ὄνομα «Baudelaire Dufays».⁴⁰ Ἀκολούθως ἔμεινε

38. Βλ. σσ. 98 καὶ 116 τοῦ βιβλίου ἀντίστοιχα.

39. *Fleurs du mal*, LXI· βλ. σ. 200 τοῦ βιβλίου.

40. Σύμφωνα μὲ τὴ μαρτυρία τοῦ φίλου του Ἐρνέστου Πραρὸν ὁ Μπωντλαῖρ εἶχε γράψει καὶ ἄλλα ποιήματα πρὶν ἀπὸ αὐτό, ὅταν ζοῦσε ὡς ἐκκεντρικὸς

στη Νήσο τῶν Βουρβώνων (τῇ σημερινῇ Réunion), γαλλικὴ κτή-
ση στὸν Ἰνδικὸ Ὠκεανὸ ἀνατολικῶς τῆς Μαδαγασκάρης, καὶ στὴς
4 Νοεμβρίου ξεκίνησε τὸ ταξίδι τῆς ἐπιστροφῆς του στὴ Γαλλία
μὲ τὸ πλοῖο «Alcide». Βέβαια στὸ Μαλαμπάρ τῆς Νοτίου Ἰνδίας
δὲν ἔφτασε ποτέ, ἀλλὰ τοῦτο καθόλου δὲν τὸν ἐμπόδισε νὰ ἐμπνευ-
σθεῖ καὶ νὰ γράψει τὸ ποίημα «À une malabaraise». ⁴¹ Τὸ ταξίδι αὐ-
τό, ποὺ ἦταν καὶ τὸ μακρότερο στὴ ζωὴ του, καὶ παρ' ὅλο ποὺ δὲν
εἶχε ἀποτελέσει ἐλεύθερη ἐπιλογὴ του, ἀποδείχθηκε ἐκ τῶν ὑστέ-
ρων κορυφαία βιοτικὴ ἐμπειρία του, ποὺ τὸν πλούτισε μὲ ἀλησμό-
νητες εἰκόνες ἐξωτικές, τὶς ὁποῖες ἐπεξεργάσθηκε μὲ λόγο μετα-
τρέποντάς τες σὲ ποίηση — ἄς μοῦ ἐπιτραπεῖ, παρακαλῶ, ὁ ὅρος—
ἐ σ ω τ ι κ ή, ἐνισχυμένη μὲ συμβολοποιία φυγῆς καὶ τρόμου, κά-
θε λογῆς ὀνείρων καὶ λυτρωτικῆς μελαγχολίας καὶ λήθης. ⁴²

Ἡ ἐπιστροφή του στὴ Γαλλία συνδέθηκε ἀμέσως μὲ δύο ση-
μαντικὰ πράγματα: κατὰ πρῶτον, μὲ τὴν ἑναρξὴ τῆς ἐρωτικῆς του
σχέσης μὲ τὴ μιγάδα ἡθοποιὸ Ἰωάννα Ντυβάλ ἀπὸ τὴν Αἰτή, ποὺ
ὡς Βέρθα ἔπαιζε μικροὺς ρόλους καὶ χόρευε στὸ θέατρο τῆς Porte-
Saint-Antoine, σχέση που ἔμεινε σταθερὴ σὲ ὅλη του τὴ ζωὴ παρὰ
τοὺς ἐπανειλημμένους πρόσκαιρους χωρισμοὺς τοῦ ζεύγους. ⁴³ καί,

δανδῆς σὲ πολυτελεῖ διαμερίσματα στὴν Île Saint-Louis καὶ στὴν Quai d'Anjou,
τὰ ὁποῖα καὶ συμπεριέλαβε ξαναδουλεμένα ἀργότερα στὰ Ἄνθη τοῦ Κακοῦ. —
Ἔχω ἤδη ἀναφέρει ὅτι ὁ Ernest Prarond (1821-1909) ξεκίνησε τὴ συγγραφικὴ
σταδιοδρομία του ὡς ποιητής, ἀλλὰ πολὺ γρήγορα στράφηκε πρὸς τὴν Ἱστο-
ρία, ὅπου καὶ διακρίθηκε ἰδιαίτερα στὸν τομέα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας.

41. Βλ. σ. 484 τοῦ βιβλίου.

42. Ἴδου τί γράφει σχετικὰ σὲ ἓναν μύθο του: Μπωντλαίρ, *Ἐπιλογὴ ἀπὸ*
τὰ Journaux intimes, σ. 27:

Αὐτὰ τὰ ὠραῖα καὶ μεγάλα καράβια, ποὺ ζυγιάζονται (λινκίζονται) ἀνεπαίσθη-
τα πάνω στὰ ἥσυχά νερά, αὐτὰ τὰ ρωμαλέα καράβια, μὲ τὴν ἀπραγὴ καὶ νο-
σταλγικὴ ὄψη, ἄραγε δὲν μᾶς λένε σὲ γλώσσα βουβή: Πότε θὰ σαλπάρουμε γιὰ
τὴν εὐτυχία;

43. Βλ. Albert Feuillerat, *Baudelaire et la belle aux cheveux d'or*, Paris 1941,
σ. 21. Στὴ μαιτρέσα του Jeanne Duval (1820-1862), στὴ *Μαύρη Ἀφροδίτη* (*Vé-
nus noire*) του, ὁ Μπωντλαίρ ἀφιέρωσε τὰ πλέον δημοφιλεῖ ποιήματά του, κα-
θὼς ἡ γυναίκα αὕτη τοῦ γεννοῦσε ἔντονες φαντασιώσεις γύρω ἀπὸ τὸ κάλλος,
ποὺ ἀποδεικνύεται παγίδα, καὶ γύρω ἀπὸ τὸν ἀπόλυτο αἰσθησιασμὸ καὶ τὴ
συμπαρομαρτούσα μυστηριακότητά. Ὁ Ἐδουάρδος Μανέ, στενὸς φίλος τοῦ

κατὰ δεύτερον, μὲ τὸ ὅτι στὶς 9 Ἀπριλίου 1842 ἐνηλικιώθηκε καὶ κληρονόμησε νομίμως τὴν περιουσία τοῦ πατέρα του, ὁ ὁποῖος τοῦ εἶχε ἀφήσει 99.568 χρυσὰ φράγκα. Ἀπὸ τότε ἀρχίζει νὰ ζεῖ ὡς δανδῆς⁴⁴

Μπωντλαίρ, τὴ ζωγράφισε τὸ 1862, δίνοντας στὸν πίνακά του τὸν τίτλο *Maîtresse de Baudelaire / Μαιτρέσα τοῦ Μπωντλαίρ* — ὁ πίνακας αὐτὸς ἐκτίθεται στὸ Μουσεῖο Καλῶν Τεχνῶν τῆς Βουδαπέστης. Βλ. ἐνδεικτικά, Emmanuel Richon, *Jeanne Duval et Charles Baudelaire: belle d'abandon*, Paris 1999· καὶ Michaël Prazan, *La Maîtresse de Charles Baudelaire*, Paris 2007. — Γιὰ εὐχάριστη ἀνάγνωση προσφέρονται οἱ σχετικὲς μὲ τὸ «Ἡμερολόγιο τῆς Ζὰν Ντυβάλ» μυθιστορηματικὲς παράγραφοι τοῦ Bernard-Henri Lévy, *Οἱ τελευταῖες ἡμέρες τοῦ Μπωντλαίρ*, σσ. 140-163. Μεγαλύτερη λογοτεχνικὴ ἀξία ἔχουν οἱ ἀκόλουθες ἀράδες (: σσ. 171 ἐπ.):

Σκλάβος δικός της. Καὶ σκλάβά δική του. Σκλάβοι κι οἱ δύο τους, κι ἀπ' τὴν πρώτη μέρα κιόλας, ἐνὸς τρομεροῦ καὶ παράφορου πάθους ποὺ δὲν εἶχαν ποτὲ γνωρίσει. [...] Δὲν ἦταν ἔρωτας. Δὲν εἶχε τίποτα νὰ κάνει, δόξα σοι ὁ θεός, μὲ τὰ ἡλίθια ἐκεῖνα ξελιγώματα ποὺ προσδιορίζονται μὲ τὴ λέξη αὐτή. Ἀλλὰ θὰ πρέπει νὰ πιστέψουμε πῶς ὑπάρχουν δεσμοὶ ποὺ δὲν εἶναι οἱ δεσμοὶ τοῦ ἔρωτα καὶ πού, φτάνοντας σὲ βυθοὺς ἀπώτερους τοῦ βάραθρου τῶν ψυχῶν καὶ τῶν αἰσθήσεων, μαγνητίζουν ὅσο τίποτ' ἄλλο τὸ πλούσιο μέταλλο τοῦ πόθου.

Ἄν πρέπει νὰ τὸν ὀνοματίσει τὸ δεσμὸ αὐτό, ἂν ἀποφασίσει νὰ τὸν περιγράψει καὶ νὰ τὸν περιχαρᾶσκει, θ' ἀναγκαστεῖ σίγουρα νὰ ξαναπάρει τὴ μιὰ ἀπὸ τὶς παλιές τους λέξεις, ἀργασμένη καὶ σὰν ἐξαντλημένη ἀπ' τὴ χρῆση ποὺ τῆς ἔχει κάνει ἀλλὰ ποὺ ἐκφράζει, ὥστόσο, τὴν οὐσία αὐτοῦ τοῦ συμφώνου. Ἡ λέξη αὐτὴ εἶναι τὸ «Κακό». Ἡ ἀρέσκεια ποὺ ἔχουν κι οἱ δύο τους γιὰ τὸ Κακό... Ἡ ἀπὸ κοινοῦ ἄσκηση τοῦ ἴδιου Κακοῦ... Τὸ γεγονός, γιὰ νὰ ἀκριβολογοῦμε, ὅτι ἐβγαλαν μαζί, μὲ τὸν ἴδιο βηματισμὸ καὶ μὲ τὸν ἴδιο οἶστρο, ὡς τὸ τέλος τους μερικὲς ἀπ' τὶς δοκιμασίες ποὺ εἶχε περάσει τὴ ζωὴ του βιώνοντάς τες, περιγράφοντάς τες καὶ ξορκίζοντάς τες. Θὰ πεῖ ποιὲς μέσα στὸ βιβλίο. Θὰ τὸ πεῖ καταλεπτῶς. Θὰ ἱστορήσει τὸ κίνητρο, τὴ δαιμονικὴ ὄρεξη. Καὶ παρὰ τὴ φρίκη ποὺ τοῦ φέρνει αὐτό, παρὰ τὸν ἱλιγγο καὶ τὸν τρόμο, θὰ ἐπιχειρήσει νὰ καταγράψει τὰ στάδια τοῦ ταξιδιοῦ αὐτοῦ. Ἐκεῖνο ποὺ ξέρεи, πρὸς τὸ παρόν, εἶναι ὅτι ἡ ἀλήθεια εἶναι ἐκεῖ. Τέλος πάντων: ἓνα μέρος τῆς ἀλήθειας. Τὸ πῶς ταραγμένο δίχως ἄλλο. Τὸ δυσκολότερα ἀποδεκτό. Αὐτὸ ποὺ ξέρεи, αὐτὸ ποὺ αἰσθάνεται, εἶναι ὅτι ὁ δεσμὸς αὐτὸς δὲν θὰ ἦταν ποτὲ αὐτὸ ποὺ ἦταν, ἂν δὲν εἶχε παράλληλα πάρει τὴ μορφή αὐτῆς τῆς ἀλλοκοτῆς κακογόνας συμφωνίας — ἂν δὲν εἶχε σφραγιστεῖ μὲ τὴν κοινὴ αὐτὴ μαγγανεία τῆς ἁμαρτίας, τοῦ ὀλισθήματος, τοῦ βασανιστηρίου, τοῦ κακουργήματος. Ἡ Ζὰν, ἡ κοντινὴ του, ἡ πολὺ κοντινὴ του. Ἡ συνένοχός του, ἡ συνεργός του. Ἡ Ζὰν, ἡ ἀγαπημένη του Ζὰν, ποὺ δὲν στάθηκε (μῶσα σου) παρὰ ὅσο τὸν συντρόφευε —καί, φορὲς-φορὲς, βιάδιζε μπροστὰ ἀπ' αὐτόν— σὲ κεῖνα τὰ τοπία βόρβορου καὶ μιὰρότητας, ὅπου ἐνδιέτριβε ἡ ποίησή του.

44. Ζὰν-Πὼλ Σάρτρ, *Μπωντλαίρ*, σ. 139: «Ὁ δανδισμός του εἶναι ἡ ἄμυνά του ἀπέναντι στὴν ἀτολμία του». — Γιὰ τὸν δανδισμό, βλ. Σάρλ Μπωντ-

καὶ νὰ συγκεντρώνεται στὴν ιδέα τῆς συγγραφῆς τῶν *Ἀνθέων τοῦ Κακοῦ*, πού, βέβαια, ὅπως ἤδη γνωρίζουμε, ἄλλη ὀνομασία εἶχε σχεδιάσει νὰ τοὺς δώσει. Ὁ δανδισμὸς τοῦ ἄλλαξε τὴν πορεία τῆς ζωῆς, καθὼς ἀρχίζει νὰ πιστεύει —καὶ ἀργότερα τὸ ἔγραψε— ὅτι «Un Dandy ne fait rien»,⁴⁵ ὅτι δηλαδὴ «Ἕνας δανδὴς δὲν κάνει τίποτα».⁴⁶

Σὲ δύο χρόνια μέσα εἶχε κατασπαταλήσει τὸ ἥμισυ τῆς περιουσίας του, γι' αὐτὸ καὶ ἡ οἰκογένειά του ἀποφάσισε νὰ ἀναζητήσει *conseil judiciaire* καὶ νὰ τὸν θέσει ὑπὸ δικαστικὴ ἀντίληψη, ὅπερ καὶ ἐγένετο: στίς 21 Σεπτεμβρίου 1844 τὸ δικαστήριον ἀνέθεσε στὸν συμβολαιογράφο Ναρσίς Ντεζιρέ Ἀνσέλ⁴⁷ νὰ διαχειρίζεται τὴν περιουσία τοῦ Μπωντλαίρ καὶ νὰ τοῦ δίνει κάθε μῆνα πρὸς διάθεση ἓνα συγκεκριμένο ποσό. Τὸ ποσὸ αὐτὸ ἦταν ἀρκετὸ γιὰ νὰ ζήσει κάποιος νέος τῆς ἐποχῆς μιὰν ἀνετη ζωὴ, ἀλλὰ ὁ Μπωντλαίρ ζοῦσε ὡς *flâneur*, ὡς πλάνης. Ἡ ἀλγτεία του, ἐν τούτοις, ἦταν —ὅσο καὶ ἂν φαίνεται παράξενο— (ἐπιλεγμένη), (μελετημένη), (προσχεδιασμένη): ἦταν μέσο γιὰ νὰ κάνει τὰ πράγματα ποὺ ἤθελε· ἦταν ὄχημα γιὰ νὰ τὸν πάει ὅπου ὁ ἴδιος ἤθελε.⁴⁸ Συμμερίζομαι ἀπόλυτα τὴν ἀποψη τοῦ Τζοβάννι Μάκκια ποὺ τὸν ἀποκαλεῖ «spirito apparentemente errabondo», δηλαδὴ «πνεῦμα κατ' ἐπίφασιν περιπλανώμενο».⁴⁹ Τὴν

λαίρ, *Ἀποφθέγματα παρηγορίας γιὰ τὸν ἔρωτα & Ὁ ζωγράφος τῆς μοντέρνας ζωῆς*, σσ. 113-123. — Βλ. ἐπίσης, Πατρίς Μπολόν, «Ἡ φιγούρα τοῦ δανδῆ», στὸ *Ὅδὸς Πανός*, τχ. 149, σσ. 38-42 (σ. 38: «Στὴν οὐσία ὅλο τὸ ἔργο τοῦ Μπωντλαίρ ἀπηχεῖ τὴν παρουσία θεμάτων τοῦ δανδισμού»)· καὶ Ντόλφ Ἐλερ, «Ἡ ἔκρηξη τοῦ Μπωντλαίρ», στὸ *Ὅδὸς Πανός*, τχ. 149, σσ. 49 ἐπ.

45. Charles Baudelaire, *Œuvres complètes*, τ. 1, σ. 684.

46. Μπωντλαίρ, *Ἐπιλογή ἀπὸ τὰ Journaux intimes*, σ. 80.

47. Ἡ ἀλληλογραφία τοῦ Μπωντλαίρ μὲ τὸν Narcisse Désirée Ancelle (1801-1888) εἶναι πλούσια καὶ σημαντικὴ, καθὼς μᾶς δίνει τὴ δυνατότητα νὰ γνωρίσουμε πλεῖστες ὅσες κρυφές πλευρές τοῦ ποιητῆ.

48. Ρομπέρ Κόπ, «Μύθος, μὸδα καὶ μοντερνισμός», στὸ *Ὅδὸς Πανός*, τχ. 149, σ. 65:

Ὁ σύγχρονος καλλιτέχνης εἶναι ὁ περιπλανώμενος, ὁ παθιασμένος παρατηρητὴς ποὺ θαυμάζει («τὴν ἐκπληκτικὴ ὁμορφιὰ καὶ τὴν ἐκπληκτικὴ ἀρμονία τῆς ζωῆς στὶς μητροπόλεις»).

49. Βλ. τὴν Εἰσαγωγὴ τοῦ Giovanni Macchia στὸ Charles Baudelaire, *I Fiori del Male*, a cura di Luciana Frezza, Milano 1980, σ. 8. Βλ. ἐπίσης, Ντόλφ Ἐλερ, «Ἡ ἔκρηξη τοῦ Μπωντλαίρ», στὸ *Ὅδὸς Πανός*, τχ. 149, σσ. 51 ἐπ.

ἐπιβεβαιώνει ἐμμέσως ὁ ἴδιος ὁ Μπωντλαίρ (μέσω τοῦ «Ὁποιοφά-
γου» τοῦ Ντὲ Κούνισυ) στοὺς *Τεχνητοὺς παραδείσους* του:

‘Ο Βεδουίνος τοῦ πολιτισμοῦ ἀνακαλύπτει μέσα στὴ Σαχάρα τῶν με-
γάλων πόλεων πολλὰς αἰτίες γιὰ συμπόνια πού ἀγνοεῖ ὁ ἄνθρωπος
τοῦ ὁποίου ἡ εὐαισθησία περιορίζεται στὸ σπιτικό καὶ τὴν οἰκογέ-
νεια. Μέσα στὸ βάραθρο τῶν πρωτευουσῶν, ὅπως στὴν ἔρημο, ὑπάρ-
χει κάτι πού δυναμώνει καὶ διαπλάθει τὴν ἀνθρώπινη καρδιά, τὴ
δυναμώνει μὲ ἄλλο τρόπο, ὅταν δὲν τὴ διαφθείρει καὶ δὲν τὴν ἐξα-
δυνατίζει ὡς τὴν τέλεια κατάπτωση καὶ τὴν αὐτοκτονία.⁵⁰

Ἀπὸ τὰ παραπάνω φαίνεται ὅτι ὁ Μπωντλαίρ περιπλανᾶται σὲ ἕναν
λαβύρινθο, ἀπὸ ὅπου δὲν μπορεῖ (οὔτε θέλει) νὰ βγεῖ καὶ ὅπου γνω-
ρίζει πολὺ καλὰ τὰ κατατόπια: ὅταν δὲν κάνει ἄσκοπους περιπά-
τους, ρεμβάζει· υἱοθετεῖ τὴ συμπεριφορὰ καὶ τὴν ἐνδυματολογικὴ
ἐμφάνιση τοῦ δανδῆ, γιὰ νὰ συναναστρέφεται «ἰσότιμα» τὶς δια-
σημότητες τοῦ καιροῦ του, ὅπως τὸν Ντελακρουὰ καὶ τὸν Μπαλ-
ζάκ· ἡ παρέα μὲ μποῆμ καὶ κουρτιζάνες τὸν σπρώχνει σὲ σκανδα-
λιστικὲς ἐκζητήσεις καὶ σὲ ἀλλόκοτες συμπεριφορές — καὶ ὅλα τοῦ-
τα μαζί τοῦ διαμορφώνουν τὸν νοῦ.

Ἀλλὰ μὲ ἀφορμὴ τὴν ἀνωτέρω παρατήρηση τοῦ Μάκκια καὶ
πρὶν νὰ προχωρήσω σὲ ὀτιδήποτε ἄλλο, κρίνω ὅτι ἐδῶ μπορεῖ νὰ
παρατεθεῖ πρῶτα ἕνας διασημώτατος μῦθος τοῦ Μπωντλαίρ ἀνα-
φορικὰ μὲ τὴ συγγραφικὴ του μοίρα καὶ κατόπιν τὸ σχετικὸ πεζὸ
ποίημά του «Perte d’Aureole» / «Ἀπώλεια φωτοστέφανου», ἀμφό-
τερα σὲ ἐλληνικὴ μετάφραση:

Καθὼς διέσχιζα τὴ λεωφόρο καὶ ἐπιτάχυνα κάπως τὸ βῆμα μου γιὰ
ν’ ἀποφύγω τὰ ὀχήματα, μοῦ ἔφυγε τὸ φωτοστέφανό μου καὶ ἔπεσε
στὴ λάσπη τοῦ λιθόστρωτου. Εὐτυχῶς βρῆκα τὸν χρόνο νὰ τὸ μα-

50. Σὰρλ Μπωντελαίρ (sic), *Τεχνητοὶ παράδεισοι*, σσ. 103 ἐπ. — Charles
Baudelaire, *Œuvres complètes*, τ. I, σσ. 403 ἐπ.

Le Bédouin de la civilisation apprend dans le Sahara des grandes villes bien des mo-
tifs d’attendrissement qu’ignore l’homme dont la sensibilité est bornée par le home
et la famille. Il y a dans le barathrum des capitales, comme dans le Désert, quelque
chose qui fortifie et qui façonne le cœur de l’homme, qui le fortifie d’une autre ma-
nière, quand il ne le déprave pas et ne l’affaiblit pas jusqu’à l’abjection et jusqu’au
suicide.

ζέψω· αλλά αὐτὴ ἡ ἀτυχὴς ἰδέα τρύπωσε τὴν ἐπόμενη στιγμή στὸ μυαλό μου, κι αὐτὸ ἦταν κακὸ προμῆνυμα· ἀπὸ κείνη τὴν ὥρα ἡ ἰδέα αὐτὴ δὲν θέλησε πιά νὰ μ' ἀφήσει· δὲν μ' ἄφησε σὲ ἡσυχία ὅλη τὴν ἡμέρα.⁵¹

«'Ε! πῶς! ἐσεῖς ἐδῶ, ἀγαπητέ μου; 'Εσεῖς, σ' ἓνα ἄσχημο μέρος! 'Εσεῖς, ποὺ πίνετε πεμπτουσίες! 'Εσεῖς, ποὺ τρῶτε ἀμβροσία! Πράγματι, ἔχω κάθε λόγο νὰ ἐκπλήττομαι».

«'Αγαπητέ μου, γνωρίζετε πόσο τρέμω τὰ ἄλογα καὶ τὶς ἄμαξες. Πρὶν λίγο, καθὼς διέσχιζα τὸ βουλεβάρτο, πάρα πολὺ βιαστικά, καὶ πηδοῦσα μέσα στὴ λάσπη, μέσα σ' αὐτὸ τὸ κινούμενο χάος ὅπου ὁ θάνατος ἔρχεται καλπάζοντας ἀπ' ὅλες τὶς μεριὲς ταυτόχρονα, τὸ φωτοστέφανό μου, σὲ μιὰν ἀπότομη κίνηση γλίστρησε ἀπ' τὸ κεφάλι μου μέσα στὸ βοῦρκο τοῦ πλακόστρωτου. Δὲν βρῆκα τὸ θάρρος νὰ τὸ περιμαζέψω. 'Εκρίνα ὅτι εἶναι λιγότερο δυσάρεστο νὰ χάσω τὰ διακριτικά μου ἀπ' τὸ νὰ μοῦ σπάσουν τὰ κόκαλα. Καὶ ἔπειτα σκέφτηκα, “οὐδὲν κακὸν ἀμιγὲς καλοῦ”. Μπορῶ τώρα νὰ σου λατσάρω ἰνκόγκνιτο, νὰ κάνω ποταπὲς πράξεις, καὶ νὰ παραδοθῶ στὴν κραιπάλη ὅπως οἱ ἄπλοὶ θνητοί. Καὶ νὰ 'μαι, ὅμοιος ἐντελῶς μὲ σᾶς, ὅπως βλέπετε!»

«Θὰ ἔπρεπε τουλάχιστον νὰ βάλετε ἀνακοινώσεις γι' αὐτὸ τὸ φωτοστέφανο, ἢ νὰ βάλετε τὸν ἀστυνόμο νὰ τ' ἀναζητήσει».

«Μά τὴν πίστη μου, ὅχι! Εἶμαι καλὰ ἐδῶ. 'Εσεῖς μόνο μ' ἀναγνωρίσατε. 'Αλλωστε ἡ ἀξιοπρέπεια μὲ ἐνοχλεῖ. Καὶ μετὰ, σκέφτομαι μὲ χαρὰ ὅτι κάποιος κακὸς ποιητὴς θὰ τὸ περισυλλέξει καὶ θὰ στολίσει ἀναισχυντὰ μ' αὐτὸ τὸ κεφάλι του. Νὰ κάνω κάποιον εὐτυχισμένον, τί ἀπόλαυση! Καὶ κυρίως, εὐτυχισμένον κάποιον ποὺ θὰ μὲ κάνει νὰ γελῶ; Σκεφθεῖτε τὸν Χ ἢ τὸν Ψ! 'Ε! τί ἀστεῖο ποὺ θὰ εἶναι!»⁵²

51. Μπωντλαίρ, *Ἐπιλογή ἀπὸ τὰ Journaux intimes*, σ. 36. Ἴδου τὸ γαλλικὸ πρωτότυπο Charles Baudelaire, *Œuvres complètes*, τ. II, σ. 659:

Comme je traversais le Boulevard et comme je mettais un peu de précipitation à éviter les voitures, mon auréole s'est détachée et est tombée dans la boue du macadam. J'eus heureusement le temps de la ramasser; mais cette idée malheureuse se glissa, un instant après, dans mon esprit, que c'était un mauvais présage; et dès lors l'idée n'a plus voulu me lâcher; elle ne m'a laissé aucun repos de toute la journée.

52. Σὰρλ Μπωντλαίρ, *Ἡ μελαγχολία τοῦ Παρισιοῦ*, μετάφραση-σημειώσεις Στέργιος Βαρβαρούσης, Ἐκδόσεις Ἑρατῶ, Ἀθήνα 1985, σσ. 171 ἐπ.

Εἶπα ἤδη ὅτι μὲ τὰ χρήματα τῆς κληρονομίας ἄρχισε νὰ διάγει πλά-
νητα καὶ πολυτελὴ βίον, καὶ ὁ πολυτελὴς βίος κοστίζει, ὡς γνωστόν,
πολύ· ἀπὸ τὴν ἄλλῃ μεριὰ οὐδέποτε καταπιάστηκε μὲ κάποιον ἐπάγ-
γελμα, πού νὰ τοῦ ἀποδίδει χρήματα, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἐθισθεῖ
στὴν *paresse* — ἂν τὴν ἔλεγα ἀδράνεια, εἶναι βέβαιον ὅτι θὰ τὴν καλ-
λώπιζα, καὶ μάλιστα ἄνευ ἀποχρῶντος λόγου· γι' αὐτὸ θὰ τὴν πῶ
ξεκάθαρα *τεμπελιά*, ἐν γνώσει τοῦ ὅτι τὸν ἀδικῶ, καὶ θὰ τὴν πῶ
ἔτσι ἀκριβῶς, παρ' ὅλο πού τὸ μυαλό του οὐδέποτε ὑπῆρξε ὀκνη-
ρό.⁵³ Καὶ γιὰ νὰ ἀποδίδει καλύτερα τὸ μυαλό του, κατέφυγε ἤδη

Ἰδοὺ τὸ γαλλικὸ πρωτότυπο Charles Baudelaire, *Œuvres complètes*, τ. I, σσ.
299 ἐπ.:

« Eh! quoi! vous ici, mon cher? Vous, dans un mauvais lieu! vous, le buveur de quin-
tessences! vous, le mangeur d'ambroisie! En vérité, il y a là de quoi me surprendre.

— Mon cher, vous connaissez ma terreur des chevaux et des voitures. Tout à
l'heure, comme je traversais le boulevard, en grande hâte, et que je sautillais dans
la boue, à travers ce chaos mouvant où la mort arrive au galop de tous les côtés à la
fois, mon auréole, dans un mouvement brusque, a glissé de ma tête dans la fange du
macadam. Je n'ai pas eu le courage de la ramasser. J'ai jugé moins désagréable de
perdre mes insignes que de me faire rompre les os. Et puis, me suis-je dit, à quelque
chose malheur est bon. Je puis maintenant me promener incognito, faire des actions
basses, et me livrer à la crapule, comme les simples mortels. Et me voici, tout sem-
blable à vous, comme vous voyez!

— Vous devriez au moins faire afficher cette auréole, ou la faire réclamer par
le commissaire.

— Ma foi! non. Je me trouve bien ici. Vous seul, vous m'avez reconnu. D'ailleurs
la dignité m'ennuie. Ensuite je pense avec joie que quelque mauvais poète la ramassera
et s'en coiffera impudemment. Faire un heureux, quelle jouissance! et surtout un
heureux qui me fera rire! Pensez à X, ou à Z! Hein! comme ce sera drôle! »

53. Ἡ ἰδιοσυγκρασιακὴ ἀντιφατικότητα τοῦ Μπωντλαίρ φαίνεται στὰ ἀκό-
λουθα δύο παραθέματα. Πρῶτο παράθεμα:

Ἡ ἐργασία, δύναμη προοδευτικὴ καὶ σωρευτικὴ, ἀποδίδει τόκους, ὅπως καὶ τὸ κε-
φάλαιο, τόσο στὶς ψυχοπνευματικὲς λειτουργίες ὅσο καὶ στὰ ἀποτελέσματα·

δεύτερο παράθεμα:

Μεγάλωσα, ἐν μέρει, μέσα στὴ σκόλη. Πρὸς μεγάλη μου ζημίαν· γιατί ἡ σκόλη,
ἂν δὲν ἔχεις περισυία, αὐξάνει τὰ χρέη καὶ τὰ χρέη γεννοῦν ντροπές. Ἀλλὰ καὶ
πρὸς μεγάλο μου ὄφελος, σχετικὰ μὲ τὴν εὐαισθησία, μὲ τὸν στοχασμὸ καὶ μὲ
τὸ χάρισμα τοῦ δανδισμοῦ καὶ τῆς ἐρασιτεχνίας. Οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι τῶν γραμ-
μάτων εἶναι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, τιποτένιοι καὶ ἀμαθέστατοι χειρῶνακτες.

Βλ. Μπωντλαίρ, *Ἐπιλογία ἀπὸ τὰ Journaux intimes*, σσ. 37 καὶ 99 ἀντίστοιχα.

ἀπὸ τὸ 1843 στὴ χρῆση χασίς καὶ ποικίλων ναρκωτικῶν οὐσιῶν⁵⁴ ἀκολουθώντας τὸ παράδειγμα τοῦ Θωμᾶ ντὲ Κουίνσυ, τὸν ὁποῖον ἐθαύμαζε τουλάχιστον ὅσο ἐθαύμαζε καὶ τὸν Ἑντγκαρ Ἀλλαν Πόε — γιὰ τὴ σχέση του μὲ τὸν τελευταῖο θὰ μιλήσω διεξοδικὰ παρακάτω⁵⁵ ἐδῶ ἀπλῶς θὰ προσθέσω τὰ λόγια τοῦ Πῶλ Βαλερύ, σύμφωνα μὲ τὸν ὁποῖο ὁ Μπωντλαίρ βρῆκε στὸν Πόε τὸν ἀρχέτυπο τοῦ «φιλολογικοῦ μηχανικοῦ ποῦ βαθαίνει καὶ χρησιμοποιοεῖ ὅλους τοὺς πόρους τῆς γλώσσας».⁵⁶ Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Ἰωάννα Ντυβάλ, στὴν ὁποία πάντοτε ἐπέστρεφε, οἱ δύο ἄλλες γυναῖκες («τῆς ζωῆς του»)⁵⁷

54. Νά τί γράφει ἐνδεικτικῶς στοὺς *Paradis artificiels / Τεχνητοὺς παράδεισους* [Σὰρλ Μπωντελαίρ (sic), *Τεχνητοὶ παράδεισοι*, σ. 42]:

Ἡ πὺρ εὐχρηστη μορφή μαριελάδας, ἡ λεγόμενη «νταουαμέσκ», εἶναι ἓνα μεῖγμα παχιοῦ ἐκχυλίσματος, ζάχαρης καὶ διαφόρων ἀρωματικῶν ὅπως βανίλιας, κανέλλας, φουστικιῶν, ἀμύγδαλων, μόσχου. Καμιά φορὰ μάλιστα προσθέτουν λίγη κανθαριδίνη ἀποβλέποντας σ' ἓνα ἀποτέλεσμα ποῦ δὲν ἔχει τίποτα τὸ κοινὸ μὲ τὰ συνηθισμένα ἀποτελέσματα τοῦ χασίς. Στὴν καινούρια αὐτὴ μορφή τὸ χασίς δὲν εἶναι καθόλου δυσάρεστο καὶ μπορούμε νὰ τὸ παίρνουμε σὲ δόσεις τῶν 15, 20 καὶ 30 γραμμαρίων, εἴτε μέσα σὲ μιὰ διπλωμένη φέτα ἄζυμου ψωμοῦ εἴτε σ' ἓνα φλιτζάνι καφέ.

La plus usitée de ces confitures, le dawamesk, est un mélange d'extrait gras, de sucre et de divers aromates, tels que vanille, cannelle, pistaches, amandes, musc. Quelquefois même on y ajoute un peu de cantharide, dans un but qui n'a rien de commun avec les résultats ordinaires du haschich. Sous cette forme nouvelle, le haschich n'a rien de désagréable, et on peut le prendre à la dose de 15, 20 et 30 grammes, soit enveloppé dans une feuille de pain à chanter, soit dans une tasse de café.

55. Βλ. σσ. 668-682 τοῦ βιβλίου.

56. Δὲς τὸ κείμενο τοῦ Βαλερύ στὸ Charles Baudelaire, *Εἰκοσιοκτῶ ποιήματα*, σ. 10. Βλ. ἐπίσης, Τ.Σ. Ἑλιοτ, *Οἱ φωνὲς τῆς ποίησης*, σ. 136:

Δουλεῖα τοῦ ποιητῆ εἶναι νὰ χρησιμοποιοεῖ τὴ γλώσσα ποῦ βρίσκει γύρω του, αὐτὴ ποῦ τοῦ εἶναι περισσότερο οἰκεία.

— «Ὅποιον ἐπιθυμεῖ νὰ ἔχει μία σύντομη καὶ περιεκτικὴ πληροφόρηση γιὰ τὴ σχέση τοῦ Μπωντλαίρ μὲ τὸν Πόε τὸν παραπέμπω στὸ ἄρθρο τοῦ Jonathan Culler, «Baudelaire and Poe», στὸ *Zeitschrift für französische Sprache und Literatur*, τ. 100 (1990), σσ. 61-73.

57. Βλ. Mario Praz, *Liebe, Tod und Teufel: die schwarze Romantik*, München ³1988 (¹1960), σσ. 151 ἐπ. — Δὲν ἔχω, δυστυχῶς, στὴ βιβλιοθήκη μου τὴν ἔκδοση τοῦ ἔργου στὰ ἰταλικά: Mario Praz, *La carne, la morte e il diavolo nella letteratura romantica*, Firenze 1930. Ἡ γερμανικὴ ἔκδοση εἶναι ἐξαιρετικῆς θυ-

ἦσαν ἡ περιώνυμη κουρτιζάνα Ἀπολλωνία Σαμπατιέ⁵⁸ καὶ ἡ ἡθο-
ποιὸς Μαρί Ντωμπρέν⁵⁹ ἀπὸ κάποια περιστασιακὴ ἐρωμένη του
κονόμησε —κατὰ τὸ δὴ λεγόμενον— μιὰ σύφιλη.⁶⁰ Δὲν θὰ ἐπιμείνω
καθόλου στὸν ἰδιαίτερο ρόλο ποὺ ἔπαιξαν οἱ γυναῖκες στὴ ζωὴ του,
οὔτε στὴν ἀμφιλεγόμενη καὶ ἕως μισογυνισμοῦ ἐξικνούμενη στάση
του ἀπέναντί τους, καθὼς —ἐνδεικτικῶς τὸ ἀναφέρω— τὸ ὕφος τῶν
γυναικῶν εἶναι ὕφος ἀνάμεικτο γάτας, παιδισμοῦ, ἀνεμελιᾶς καὶ κα-
κεντρέχειας, καὶ γι' αὐτὸ ἡ γυναίκα εἶναι πάντοτε χυδαία, δηλαδὴ
τὸ ἀντίθετο τοῦ δανδῆ, καθὼς ἀδυνατεῖ νὰ ξεχωρίσει τὴν ψυχὴ ἀπὸ
τὸ σῶμα, ὄντας ἀπλουστευτικὴ ὅπως τὰ ζῶα.⁶¹ θὰ σημειώσω, ὅμως,
ὅτι ἀπὸ ὅλες τὶς γυναῖκες μόνο τὴ μητέρα του Καρολίνα ἀγαποῦσε
πραγματικά.⁶²

μᾶμαι ὅτι εἶχα ἀγοράσει τὸ βιβλίο στὴ Χαϊδελβέργη ἀπὸ τὸ βιβλιοπωλεῖο
Schmitt & Hahn, ποὺ βρίσκεται στὴ Hauptstrasse 8.

58. Ἡ Apollonie Sabatier (1822-1890) εἶναι ἡ λεγόμενη «La Présidente»,
ἥτοι «Ἡ Πρόεδρος», γιὰ τὴν ὁποία ἔγραψε ὁ Μπωντλαίρ μεταξὺ ἄλλων καὶ
τὸ ποίημά του «À celle qui est trop gaie» (σ. 434 τοῦ βιβλίου). Ἀπὸ τὸ παρισινὸ
σαλόνι τῆς, στὴ Rue Frochot, πέρασαν ὅλοι οἱ μεγάλοι λογοτέχνες καὶ καλλι-
τέχνες τῆς ἐποχῆς τῆς. — Βλ. Thierry Savatier, *Une femme trop gaie. Biographie
d'un amour de Baudelaire*, Paris 2003.

59. Ἡ Marie Daubrun (1828-1901) γνώρισε τὴ δόξα στὶς παρισινὲς σκηνὲς
σχεδὸν μὲ τὴν ἀρχὴ τῆς καριέρας τῆς, ὅταν ἔπαιξε τὸν ρόλο τῆς Ὁραίας μὲ τὰ
χρυσὰ μαλλιά (La Belle aux cheveux d'or) σὲ ἓνα ἔργο τῶν Ἀδελφῶν Cogniard
ἐμπνευσμένο ἀπὸ ἓνα διήγημα τῆς Madame d'Aulnoy, ἀλλὰ μετὰ δὲν ξανάπαι-
ξε μεγάλους ρόλους. Ἀκριβῶς στὴν ἐποχὴ τῆς δόξας τῆς τὴν εἶχε γνωρίσει ὁ
Μπωντλαίρ.

60. Γιὰ ὅλα αὐτὰ τὰ θέματα παραπέμπω ἐντελῶς ἐνδεικτικὰ στὰ ἀκό-
λουθα ἔργα: Alfred Edward Carter, *Baudelaire*, Boston 1977· Gérard Gasarian,
De loin tendrement: étude sur Baudelaire, Paris 1996· Pascal Pia, *Baudelaire*, Pa-
ris 1995 (1952)· Hartmut Stenzel, *Der historische Ort Baudelaire: Untersuchun-
gen zur Entwicklung der französischen Literatur um der Mitte des 19. Jahrhun-
derts*, München 1980.

61. Μπωντλαίρ, Ἐπιλογὴ ἀπὸ τὰ *Journaux intimes*, σσ. 35, 68 καὶ 94. Στὴ
σ. 86 —γιὰ νὰ καταδειχθεῖ γιὰ ἄλλη μία φορὰ ἡ ἰδιοσυγκρασιακὴ ἀντιφατικό-
τητα τοῦ ποιητῆ— διαβάζουμε:

Γιατὶ ὁ πνευματώδης ἄνθρωπος ἀγαπᾷ τὶς κοπέλες περισσότερο ἀπὸ τὶς κυρίες
τοῦ κόσμου, μολονότι εἶναι ἐξίσου ἡλίθιες; — Νὰ βρεθεῖ.

62. Βλ. Claude Pichois / Jean Ziegler, *Baudelaire: biographie*, Paris 1987,
σ. 74.